

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ S VYUŽITÍM KONÍ

Diplomová práce

(bakalářská)

Autor: Pavla Lipavská, Rekreatologie – Management volného času

Vedoucí práce: Mgr. Rudolf Rozsypal

Olomouc 2014

Jméno a příjmení autora: Pavla Lipavská

Název bakalářské práce: Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež s využitím koní

Pracoviště: Katedra rekreologie, Fakulta tělesné kultury, Univerzita Palackého v Olomouci

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Rudolf Rozsypal

Rok obhajoby bakalářské práce: 2014

Abstrakt: Bakalářská práce se zabývá tematikou nízkoprahových zařízení pro děti a mládež s využitím koní. Hlavním cílem práce bylo zjistit rozdíly mezi běžnými zařízeními a zařízeními s koňmi na Svitavsku. Do práce jsem zařadila kapitolu volný čas, který s nízkoprahovými zařízeními úzce souvisí. Obecněji jsem se zabývala sociální prací a sociálními službami, díky jejichž potřebám začaly nízkoprahová zařízení pro děti a mládež vznikat. Podkladem k této části bylo studium odborné literatury a jiných pramenů zabývajících se touto tematikou. V empirické části bylo provedeno výzkumné šetření v neziskové organizaci Bonanza. Šetření proběhlo formou rozhovorů s nynějšími či bývalými zaměstnanci. Po analýze dat se mi podařilo dosáhnout hlavního cíle práce a určit rozdíly mezi zařízeními.

Klíčová slova: Volný čas, sociální služba, sociální práce, dobrovolník, léčebně pedagogicko-psychologické ježdění, individuální plánování

Souhlasím s půjčováním závěrečné písemné práce v rámci knihovních služeb.

Author's first name and surname: Pavla Lipavská

Title of master thesis: Youth drop-in center with horses

Department: Department of Recreology, Faculty of Physical Culture at Palacký University in Olomouc

Supervisor: Mgr. Rudolf Rozsypal

The year of presentation: 2014

Abstract: The bachelor thesis focuses on youth drop-in centres in which horses are used. The chief target of the paper was to find out the differences between common centres and those in which horses are employed within the Svitavy region. One of the chapters involves leisure time activities, which are closely related to low-threshold facilities for children and youth (LFCY). On a general level, I looked into social work and social services where the need arose and thanks to which first drop-in centres (LFCY's) were established. This section was based on studying specialised literature and other resources concerning the issue. The empirical section involved a survey in Bonanza, a non-profit making organisation. The survey was based on interviews with current and former employees. The data were then analysed and thus I achieved the chief aim of this work and could define differences between facilities.

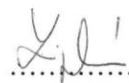
Keywords: Leisure time, social service, social work, volunteer, pedagogical and psychological riding, individual planning

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně pod vedením Mgr. Rudolfa Rozsypala.
Uvedla jsem všechny použité literární a odborné zdroje a dodržovala zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 29. 4. 2014

.....

Poděkování

Děkuji za pomoc při zpracování této práce především Mgr. Rudolfovi Rozsypalovi, který mi poskytl cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat všem svým kolegům z Občanského sdružení Bonanza a dalším ač nejmenovaným, tak důležitým lidem, kteří mi pomáhali a jakkoli mě podporovali.

OBSAH

1	ÚVOD.....	7
2	PŘEHLED POZNATKŮ.....	9
2.1	VOLNÝ ČAS	9
2.2	SOCIÁLNÍ PRÁCE	12
2.3	NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ	18
2.4	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež s využitím koní	29
2.4.1	Bonanza.....	30
2.4.2	Prevence s Bonanzou	31
3	CÍLE PRÁCE	34
3.1	Hlavní cíl.....	34
3.2	Dílčí cíle	34
4	METODIKA	35
5	VÝSLEDKY.....	41
6	DISKUZE	51
7	ZÁVĚRY	53
8	SOUHRN.....	54
9	SUMMARY.....	55
10	REFERENČNÍ SEZNAM	56
10.1	Literatura	56
10.2	Internetové odkazy	57
11	TABULKY	60
12	SEZNAM ZKRATEK	61
13	PŘÍLOHY	62
13.1	Otázky k výzkumnému šetření.....	62
13.2	Rozhovory s informanty.....	62
13.3	Fotografie	70

1 ÚVOD

Mé téma „Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež s využitím koní“ je mi velmi blízké. Již třetím rokem pracuji v neziskové organizaci Občanské sdružení Bonanza (dále jen OS Bonanza), která pomáhá dětem a jejich rodinám ohroženým nežádoucími vlivy. OS Bonanza provozuje sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi (dále jen SASRD), ale také tři nízkoprahová zařízení. Tuším, že je tato organizace je jediná v České republice, která má nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (dále jen NZDM) s koňmi. Organizaci vzešla potřeba zanalyzovat rozdíly mezi běžnými NZDM a NZDM s využitím koní, proto jsem se rozhodla, že se pokusím posoudit tyto rozdíly ve své závěrečné práci. Mým hlavním cílem tedy bude konkretizování těchto rozdílů. Práci se budu psát formou dedukce, tzn. od obecného k jednotlivému.

V první kapitole bych se ráda zaměřila na volný čas, který studuji. Definice volného času vznikala už v dávné historii. Avšak v knize *Rekreologie* se autoři zabývají velmi zajímavou otázkou. Co je to vůbec čas? ...“Eigen (1994), který časem rozumí to, co nám chybí, když se příliš mnoho děje“ (Dohnal & Hodaň, 2005, 48). Tato definice je velmi vystihující pro dnešní dobu. Chtěla bych zde zmínit, propojení volného času s tématem mé práce. Z praxe vím, že se NZDM s volným časem úzce propojuje. Avšak díky práci budu moci toto tvrzení podložit odbornou literaturou.

Dále je nezbytné zmínit téma sociální práce, kvůli jejímž potřebám a poptávce nízkoprahy začaly vznikat. Myslím, že je třeba porozumět systému sociální práce, abychom mohli pochopit práci neziskových organizací a jejich nízkoprahových klubů. Velmi zajímavá a obsáhlá je historie z knihy *Základy sociální práce*, ze které bych chtěla čerpat. Považuji za důležité uvést, kdo může sociální práci dělat a jak. K tomu náleží i její cíle. Sociální služby se řídí novelou zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, proto je nezbytné zařadit i legislativu.

V další kapitole přecházím z obecného ke konkrétnímu. Chci se zaměřit na běžná NZDM, představují definici nízkoprahovosti a NZDM obecně. Zaměřit se na cíle, metody práce, cílovou skupinu a legislativu. Informace budu čerpat ze standardů České asociace streetwork, podle kterých se „nízkoprahy“ řídí, z praxe a z webových stránek streetwork.cz. „Dalo by se říct, že streetwork je cizím slovem pro terénní práci...“

(Herzog, 2012, <http://streetwork.cz/>). A od NZDM všeobecně postupně dojdou k NZDM s využitím koní. Představím zde organizaci, která toto NZDM provozuje.

OS Bonanza, organizace, ve které pracuji, slaví desáté narozeniny. Za deset let se hodně rozvinula. Její první provozovna bylo NZDM Prevence s Bonanzou. Prevence s Bonanzou nebylo a není běžné nízkoprahové zařízení. Metoda, která se zde navíc používá, je léčebně pedagogicko-psychologické ježdění. Klienti zde mají k dispozici deset koní, o které se starají a za odměnu se mohou svézt. Po dobu existence Bonanzy se o tento „nízkoprah“ nikdo moc nezajímal, proto si myslím, že je na čase se na něj zaměřit.

V organizaci provedu výzkumné šetření se zaměstnanci Bonanzy, kteří mohou porovnat běžné zařízení se zařízením s koňmi. Jelikož nemám možnost oslovit větší množství informantů, zaměřím se především na kvalitativní výzkum. Se všemi potencionálními informanty se dobře znám, proto předpokládám, že mi budou rádi nápomocní. Cíl šetření se bude shodovat s hlavním cílem mé práce, a to zjistit rozdíly mezi zařízeními. Šetření bych ráda provedla formou nahrávaných rozhovorů, kde se budu ptát na otevřené otázky. Než celé šetření zahájím, udělám si pilotní výzkum, abych zjistila, zda jsou otázky pochopitelné. Na výsledky použiji metodu komparace (srovnávání).

Pokusím se práci zpracovat tak, aby byla v budoucnu použitelná pro praktické, ale i studijní účely. Doufám, že práce bude přínosem pro mě, pro ostatní studenty, ale i pro samotnou organizaci OS Bonanza.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

2.1 VOLNÝ ČAS

Pojem čas (který je, zdá se, těžko uchopitelný) vymezovali něco, co nelze upřesnit, co se rozprostírá, co je. Lze to snad označit jako „vědomí času“, což, sice nesprávně, ale pro „uchopitelnější“ představu, můžeme nazvat jakýmsi „prostorem“ (ale pozor – čas i prostor je neohraničený, nedělitelný, bez zavedení konkrétních daností nepozorovatelný...), se kterým se může libovolně manipulovat, či do něj cokoli vkládat“ (Dohnal & Hodaň, 2005, 47).

Tuto kapitolu jsem do práce zahrnula, abych zdůraznila propojení volného času, sociálních služeb a NZDM. Nejsem první, koho tato tematika zajímala, a proto jsem do své práce zařadila kvalitativní výzkum Mgr. Kateřiny Řehounkové. Pokusím se vybrat stručnou definici, která bude všem čtenářům srozumitelná.

Již „V antické filosofii se setkáváme s problémem volného času u Platona, v jeho zákonech se objevuje vztah práce a volného času, zahálky, od sféry práce, výroby. Tento přístup přetrvává dodnes v podobě pojetí práce versus nepráce“ (Dohnal & Hodaň, 2005, 50).

Definice volného času

Volný čas je definován ve spoustě knih různě, ale v určitých bodech se většinou shoduje. Téměř ve všech publikacích se uvádí, že je to čas, který trávíme mimo své povinnosti a pracovní rámec. Také je vždy definovaný jako určitá dobrovolná činnost a že přináší uspokojení. V knize Pedagogika volného času (Hájek, Hofbauer, Hrdličková & Pávková, 2002) se mi velmi líbila věta, ve které je kladený důraz na jednoduchost. Autoři zde uvádějí, že je pro pochopení termínu důležité oddělit od sebe sféru povinností a sféru volného času.

V historii jsme se setkali v podstatě s trojím hodnocením volného času:

- optimistickým, které vidí ve volném času smysl a cíl života,
- pesimistickým, zdůrazňujícím skepticky negativní stránky (nuda, zahálka, prostor pro nepravosti, manipulovatelnost),

- realistickým, pečlivě hodnotícím význam volného času i jeho možná reálná zneužití (Dohnal & Hodaň, 2005, 53).

Myslím, že je třeba zde zmínit Dumazediera, který napsal nejobsáhlejší dílo o volném času. „...volný čas pojal jako komplex aktivit mimo pracovní, rodinné a společenské závazky, jimiž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil nebo svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu“ (Dohnal & Hodaň, 2005, 58).

Souhlasím s definicí volného času od Mareše, Průchy a Walterové (1995, 255) uvedenou v Pedagogickém slovníku, které je kvalitativní, ale i kvantitativní: „Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin po odečtení času věnovanému práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“ Definice uvádí, že volného času má každý člověk jiné množství. Líbí se mi na tom, že přečtení této věty člověka vede k zamyšlení, kolik má on sám volného času.

Volný čas je tedy činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. „Jako hlavní funkce volného času se uvádějí: odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury)“ (Hofbauer, 2004, 13).

Propojení volného času se sociálními službami

Často se dočítáme, že trávení volného času u mládeže funguje preventivně a výchovně. To nás dovádí k propojení volného času a služeb v neziskových organizacích. Organizace, zaměřené na prevenci delikvence, mohou dětem a mládeži nabídnout volnočasové aktivity a zároveň aplikovat sociální služby. Většina knih o volném čase se ve svých podkapitolách zmiňuje o různých neziskových sdruženích a jejich práci. „O volný čas dětí a mládeže pečují také sdružení, která si podle svého zaměření kladou různé cíle vzdělávacího, výchovného nebo rekreačního zaměření.“ (Hofbauer, 2002, 141)

Podle srovnání knihy s názvem „Pedagogika volného času“ z roku 1999 a 2002 je zřejmé, že se tato tematika se stále rozvíjí a klade se na ni větší důraz. Proto není divu,

že se na ni zaměřilo již mnoho studentů ve svých diplomových pracích a v jejím rámci se provedlo několik výzkumů.

Pro moji práci je dle mého názoru nejpřínosnější kvalitativní výzkum Mgr. Kateřiny Řehounkové, kontaktní pracovnice v nízkoprahovém klubu Modrý pomeranč, o. s. Salinger Hradec Králové. Výzkum zpracovala v roce 2005 a nazvala ho „Místo nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v systému volnočasových aktivit“. Kateřina Řehounková se ve svém výzkumu zaměřuje na to, v jakých aspektech nízkoprahová zařízení pro děti a mládež zaujímají určité místo v systému volnočasových aktivit, a to s ohledem na jejich specifické poslání, cílovou skupinu, nabízené služby, principy a metody práce. Z výzkumu vyplynulo, že volnočasové aktivity jsou hlavně prostředkem sociální práce. Aktivity jsou tak v NZDM využívány k navázání kontaktu nebo prohloubení vztahu mezi klientem a sociálním pracovníkem.

Dále se o tuto tematiku budu zajímat ve svém výzkumném šetření.

2.2 SOCIÁLNÍ PRÁCE

Historie sociální práce u nás

V dalším textu budu informace o historii sociálních služeb čerpat z knihy *Základy sociální práce* (Matoušek, 2007). Souhrn historie z této knihy byl velmi obsáhlý, proto se mi líbil nejvíce. Jediné, v čem bych se ohradila, je občasné přeskakování z jednoho období do jiného. Avšak například na rozdíl od publikace *Historie sociální práce a sociálního podnikání* (Janák & Ševčíková, 2010) se mi tento souhrn zdál přehlednější.

Určitou sociální službou byla již ve Středověku církev, která se starala o chudé a hladové. Na špatnou situaci církev reagovala postavením klášterů, ústavů, kostelů, útulků a nemocnic. Sem se mohli uchýlovat sirotci, nemocní, chudí, zdravotně znevýhodnění, početné rodiny či lidé, které postihla živelná pohroma. Během 13. až 14. století začala narůstat chudoba, církev už na vše nestačila, proto musela vzít iniciativu pro řešení problému do svých rukou města.

V době osvícenství vzniklo měšťanstvo, které se částečně podílelo na řešení tohoto problému. První nemocnice vznikla v roce 1484, která se jmenovala Městský špitál. Postupně měšťané zakládali další špitály. V 16. století vznikaly sirotčince. Na přelomu 16. a 17. století se práce měšťanů zpomalila z důvodu rekatolizace země. Velkou roli v historii hrála Marie Terezie, která založila obecného školství. Císař Josef II. v 18. století uzavřel několik hygienicky nevyhovujících nemocnic a založil chorobinec, porodnici a všeobecnou nemocnici.

Začátkem 20. století se začala péče o děti přeměňovat na organizovanou a preventivní. Objevila se i dobrovolná činnost, kterou vykonávaly především ženy z vyšších vrstev. Změnil se i přístup, dobrovolníci se snažili více poznat „potřebné“, aby jim mohli lépe pomoci. Během válek vznikla ekonomická krize, a proto šla sociální péče stranou. V této době byli hlavní pracovníci lékaři, právníci a pedagogové. Avšak se již vědělo, že je potřeba vyškolit odborníky, sociální pracovníce. První škola vznikla už v roce 1921, ale v té době nikdo na pracovníky s touto odborností nebyl připraven. O sedm let později se konala mezinárodní konference sociální služby v Paříži, díky které u nás začali vznikat odborné školy.

Po druhé světové válce se vzniklo ministerstvo sociální péče. Zaměstnaným bylo poskytnuto sociální pojištění. V této době se sociální problémy, jako je chudoba, nezaměstnanost, prostituce a kriminalita považovaly za problém doby. Počítalo se s tím, že až zaniknou třídní rozdíly, zaniknou i tyto problémy (počátky komunismu). K obnovování sociální péče docházelo v polovině šedesátých let, kdy se lidé vzpírali komunismu. V roce 1965 vznikla Československá sociologická společnost a jsou obnoveny katedry sociologie. Zajímavostí je, že v době socialismu jsou sociální problémy definovány jako nemoci, a proto jsou medikovány – vznikají léčebny.

V osmdesátých letech došlo ke zlomu, sociální práce se začala znovu obnovovat, organizují se kurzy, konference a školení. Vzniká zájem o lidi v předdůchodovém a důchodovém věku. Objevují se první články o prostituci a závislostech. O deset let později se zřizují katedry sociální práce v Praze, Brně a Bratislavě, postupem času i v dalších městech. Masivně narůstá počet nestátních organizací, což vytváří napětí mezi státními sektory. Sociální problémy se stále mění a je třeba na ně flexibilně reagovat (Matoušek, 2007).

Definice sociální práce

„Sociální práce je to, co dělají sociální pracovníci,... (nebo to, co prostě jiní zdravotníci, učitelé, politici, rodiče ... nedělají).“ Tuto definici jsem vybrala, protože je stručná, jasná a výstižná. V knize Sociální práce (Gulová, 2011, 14) je uvedena jako starší, avšak autorka nezmínila, kdo termín, sociální práce, takto definoval. „... pomoci klientovi tak, aby si pomohl sám“ (Matoušek, 2001). Tuto větu považuji za velmi důležitou, z praxe vím, že se jí všichni sociální pracovníci řídí a často jí používají.

Sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích a posílení a osvobození lidí za účelem naplnění jejich osobního blaha. Využívá teorii lidského chování a sociálních systémů, sociální práce zasahuje tam, kde se lidé dostávají do kontaktu se svým prostředím. Pro sociální práci jsou klíčové principy lidských práv a společenské spravedlnosti (Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2008, 35).

Okruh pracovníků v sociální práci

„Profesionální sociální pracovníci jsou zaměstnáváni sociálními subjekty, aby realizovali jejich sociální cíle, programy, plány či projekty, tj. poskytovali sociálním objektům (klientům) předměty (dávky a služby) k uspokojení určitých sociálních potřeb“ (Matoušek, 2001, 312).

Odborníci:

Sociální pracovníci za podmínek stanovených v § 109 a 110 – musí mít vystudovanou VŠ či VOŠ v oboru nebo absolvovat kvalifikační kurz. Dále jsou povinni disponovat plnou svéprávností, bezúhonností a zdravotní způsobilostí.

Pracovníci v sociálních službách – pracovníci, kteří neabsolvovali kvalifikační kurz nebo nemají požadované vzdělání (VŠ, VOŠ v oboru). Vzdělání si musejí doplnit minimálně 18 měsíců ode dne nástupu do zaměstnání.

Zdravotníčtí pracovníci – musí mít odbornou způsobilost k výkonu zdravotnického povolání.

Pedagogičtí pracovníci – musí mít odbornou způsobilost k výkonu pedagogického povolání.

Manželští a rodinní poradci a další odborní pracovníci, kteří přímo poskytují sociální služby – podmínkou je jednooborové vysokoškolské vzdělání z psychologie nebo magisterské z oboru humanitního zaměření současně s následujícím absolvováním výcviku (minimálně 400 hodin) v manželském poradenství a psychoterapie (Zákon o sociálních službách, 2014, <http://portal.gov.cz/>).

Informace byly parafrázovány ze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Dobrovolníci:

„Při poskytování sociálních služeb působí rovněž i dobrovolníci za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem 44a“ (Tošner, 2007, <http://zivapamet.cz/>). Dobrovolník je „...člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti“ (Gulová, 2011, 65).

„Dobrovolní pracovníci: min. 18 let, nejsou v pracovně právním vztahu k organizaci, spolupráce s nimi se řídí vnitřními pravidly organizace, jsou vedení odpovědnou osobou a mají vymezeny kompetence“ (Standardy České asociace streetwork [ČAS], 2006, 11).

Cíl sociální práce

Cílem sociální práce je zejména podpořit schopnost klienta řešit situaci, ve které se nachází, přijmout a pracovat s problémy, jež ho obklopují, a v daném problému se vyvíjet a pracovat na zlepšení současného stavu. Dalším cílem je zprostředkovat klientovi kontakt na subjekty, které mu pomohou, poskytnou mu zdroje, služby a příležitosti (Gulová, 2011, 30).

Sociální služby

„Sociální práce se realizuje především v sociálních službách ...“ (Gulová, 2011, 30). „V anglosaském pojetí se vše, co ‘poskytuje výhody těm, kdo mají problém’, označuje jako sociální služby. Naše právní předpisy takto označují jen služby, tj. *činnosti*, kdy někdo pro někoho něco činí, nikoli regulaci a dávky“ (Matoušek a kol., 2007). Odbornější definici uvádí Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) na svých webových stránkách: „Prostřednictvím sociálních služeb je zajišťována pomoc při péči o vlastní osobu, zajištění stravování, ubytování, pomoc při zajištění chodu domácnosti, ošetřování, pomoc s výchovou, poskytnutí informace, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, psycho – a socioterapie, pomoc při prosazování práv a zájmů.“

Na webových stránkách MPSV je uvedeno, že sociální služby poskytují:

- obce a kraje,
- nestátní neziskové organizace a fyzické osoby,
- MPSV.

Druhy sociálních služeb podle MPSV: sociální poradenství, sociálně zdravotní služby, sociální rehabilitace, osobní asistence, pečovatelská služba, průvodcovská, předčitatelská a tlumočnická služba, služby rané péče, podporované bydlení, odlehčovací služby, centra denních potřeb, stacionáře denní a týdenní, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, azylové domy, domy na půl cesty, chráněné bydlení, kontaktní centra, telefonická krizová intervence, krizová pomoc, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (dále jen NZDM), noclehárny, služby následné péče a doléčovací, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (dále jen SASRD), terapeutické komunity, terénní programy.

Legislativa

Sociální práce se řídí dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Od 1. 1. 2014 byla vydaná Novela zákona o sociálních službách.

Zákon se dělí na jedenáct částí:

- Úvodní ustanovení - § 1 - 6,
- Příspěvek na péči - § 7 - 31,
- Sociální služby - § 32 - 96,
- Inspekce poskytování sociálních služeb - § 97 - 99,
- Mlčenlivost - § 100,
- Financování sociálních služeb - § 101 - 105,
- Správní delikty - § 106 - 108,
- Předpoklady pro výkon sociálního pracovníka - § 109 - 114,
- Předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách - § 115 - 117,
- Akreditace vzdělávacích zařízení a akreditace vzdělávacích programů - § 117 a – 117 e,

- Společná, přechodná a závěrečná ustanovení - § 118 – 122 (Zákon o sociálních službách, 2014, <http://portal.gov.cz/>).

Hlavní cíle zákona (Gulová, 2011, 31):

- podporovat proces sociálního začleňování uživatelů sociálních služeb,
- vytvořit podmínky pro uspokojení oprávněných potřeb lidí, kteří jsou oslabeni v jejich prosazování,
- zabezpečit základní rámec k zajištění potřebné podpory a pomoci.

Dle zákona bude poskytována podpora a pomoc (Gulová, 2011, 31):

- dostupná (územní, informační a finanční dostupnost),
- efektivní (vyhovuje potřebám člověka, a ne potřebám „systému“),
- kvalitní (způsob a rozsah odpovídá poznání a možnostem společnosti),
- bezpečná (neomezuje práva a zájmy lidí),
- hospodárná (veřejné i osobní výdaje v maximální míře pokrývají rozsah služeb).

2.3 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (dále jen NZDM) jsou u nás poměrně novou záležitostí. Mnoho literatury o NZDM není, proto mým hlavním zdrojem informací bude web České asociace streetwork a Ministerstva práce a sociálních věcí.

Streetwork jsem bohužel nenašla nikde nijak odborně definován, ale všeobecně se uvádí, že je to v překladu do češtiny terénní práce.

Streetworker je sociálním pracovníkem, jehož 'kanceláří' je přirozené prostředí klientů – ulice, parky, kluby, herny, nádraží aj. ... Jeho úkolem je vyhledávat a kontaktovat skupiny a jednotlivce, kteří jsou stylem svého života nebo trávení volného času více ohroženi negativními sociálními jevy a následně jim nabídnout, nebo zprostředkovat pomoc (Anonymus, 2006, <http://streetwork.cz/>).

Historie

Předseda České asociace streetwork Mgr. Jan Čechlovský uvedl na stránkách streetwork.cz, že historie NZDM nebyla podrobněji popsána, a proto se pokusil jí zpracovat ve své diplomové práci. Z hlediska historie jsem tedy použila jeho práci a pokusila jsem se parafrázovat a zestručnit jeho obsah:

Z počátku byly pouze kluby pro děti a mládež, které byly zaměřeny spíše na volnočasové aktivity dětí, než na sociální služby. Avšak v polovině devadesátých let se začala formovat práce na ulici, tzv. streetwork. V roce 1994, na základě prosazení tehdy pracovník Ministerstva práce a sociálních věcí ČR Čákrtové a Bednářové, byla zahájena pracovní funkce sociálního asistenta. Funkce sociálního asistenta byla zřízena z důvodu prevence kriminality a měla zahrnovat terénní práci s dětmi staršího věku, které jsou ohroženy sociálně patologickými jevy. Sociální asistent se měl pohybovat v místech, kde se ohrožené děti a mládež nacházely. Cílová skupina byla nápadná svým výstředním oblečením, komunikací s okolím, ale i mezi sebou a svým chováním. Hlavní znak cílové skupiny bylo trávení svého volného času bez smysluplné náplně a venku na ulici.

Paralelně se vznikem sociálních asistentů vznikaly i nestátní organizace, které se zaměřovaly na streetwork. Prvotní práce nestátních organizací byla zaměřena na drogově závislé a až později na prostituci, bezdomovectví a Romy. Nikdo nevěděl, jak tuto práci správně dělat a proto bylo třeba zkontaktovat zahraničí. Prvotní kontakt proběhl se Spolkovou republikou Německo, která sociálním asistentům poskytla potřebné vzdělávání. Na základě toho a návštěv center pro mládež v Sasku, se asistenti inspirovali a začali klienty stahovat do svých zázemí. Takto, v roce 1995 vznikaly první kluby pro děti a mládež. Plzeň, Karlovy Vary, České Budějovice, Klatovy, Hradec Králové, jsou města, kde v tehdejší době kluby vznikly.

Zásadní problémy při rozvoji nízkoprahových klubů byly finance. Díky zlepšení grantové politiky, v letech 1999 – 2003 vzniklo několik nadací, které podporovaly kluby (Děti ulice Nadace Open Society Fund Praha, Gabriel Nadace rozvoje občanské společnosti, Fond mládeže firmy Levi Strauss Nadace Via). Proto přišel na konci devadesátých let velký boom a nestátní organizace začaly zakládat nízkoprahové kluby pro děti a mládež.

Jedním z nejdůležitějších kroků v rozvoji nízkoprahových zařízení bylo založení skupiny v rámci České asociace streetwork. Asociace byla založena v roce 1997 a sdružovala pracovníky v oblasti streetwork. Cílem skupiny bylo např. rozšíření vzdělávání, výměna informací, rozpracovávání metodiky pro děti a mládež atd.. Samotný vznik skupiny proběhl v roce 2001. Důležité bylo sebedefinování se jako nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, stanovení kvality a vymezení se od ostatních činností. Zásadní význam skupiny bylo vytvoření pracovní verze standardů a následná konference, kde vznikla konečná verze. Podle těchto standardů pracují organizace do dnes. Další zásluhou skupiny bylo zkvalitnění služeb a větší profesionalizace v zařízeních (Čechlovský, 2005).

Definice NZDM

Služba je určena dětem a mládeži, které se ocitly v obtížné životní situaci nebo jsou jí ohroženy, a které nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a péče. Jde o navázání a udržování kontaktu, poskytování informací, odbornou pomoc, podporu a vytváření podmínek pro sociální začlenění a pozitivní změnu ve

způsobu života. Jedná se o ambulantní případně terénní formu sociální služby nízkoprahového charakteru. Cílem je umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohly řešit svoji nepříznivou sociální situaci (ČAS, 2008, 5).

Principy NZDM

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež realizují službu tak, aby byla umožněna maximálně dostupnost, tedy ve snaze odstranit časové, prostorové, psychologické a finanční bariéry, které by bránily cílové skupině vyhledat prostory zařízení či využít nabídky poskytovaných služeb.

- Zařízení vytváří prostředí, které je svým charakterem a umístěním blízké přirozenému prostředí cílové skupině.
- Pro omezení přístupu uživatele ke službě není důvodem pasivita či názorová odlišnost.
 - Uživatel má možnost zůstat v anonymitě. Jakákoliv dokumentace obsahující osobní údaje uživatele musí být vedena se souhlasem uživatele a s právem do ní nahlížet. Zařízení získává jen ty údaje uživatele, které jsou stanoveny jako nezbytné pro poskytování odborných a kvalitních služeb.
 - Pro užívání služby není podmínkou členství ani jiná forma registrace. Pravidelná docházka do zařízení není podmínkou užívání služby. Uživatelé mohou přicházet a odcházet v rámci otevírací doby zařízení podle svého uvážení. Uživatel není povinen zapojovat se do připravených činností.
 - Sociální služby jsou poskytovány bezplatně.
 - Provozní doba služby odpovídá potřebám uživatele. Je k dispozici v době, kdy uživatel má podmínky přijít do zařízení (jak z hlediska dne, tak měsíce a roku). Zároveň je provozní doba služby stabilní a nedochází k jejím náhlým výpadkům.
 - Službu může využít každý z cílové skupiny bez omezení, pokud svým chováním a jednáním neomezuje a neohrožuje sám sebe, ostatní uživatele, pracovníky či efektivitu služby (ČAS, 2008, 5).

Personální zajištění

Ve standardech ČAS (2006) je uvedeno, že: V NZDM by měli pracovat kvalifikovaní odborníci, kteří se přizpůsobují velikosti zařízení, cílové skupině a druhu nabízených služeb. Toto je ošetřeno tím, že na každé místo je dána kvalifikace, požadavky, vzdělání, dovednosti a jiné. Odpovídá za to vedoucí pracovník, který má VŠ nebo VOŠ zaměřenou na sociální práci. Ostatní pracovníci by měli mít nejméně 21 let, minimálně středoškolské vzdělání a zkušenosti v oblasti sociální práce, zdravotní péče, pedagogické práce, atd. Stejně tak počet pracovníků by měl odpovídat tomu, aby byly uspokojeny potřeby klientů. Zařízení by mělo konkretizovat kritéria k přijímání nových pracovníků. Do těchto podmínek spadá i doba proškolení a osoba zodpovědná za proškolení.

Cíle a poslání

Cíle NZDM jsou:

- podpora v těžkých životních obdobích,
- snížení rizikového chování, ze kterého vyplývají konfliktní situace,
- zlepšení socializace,
- pomoc při začlenění klienta do různých sociálních skupin (vrstevníci, společnost),
- psychická, fyzická, právní a sociální ochrana, poskytnutá zaměstnanci během návštěvy zařízení,
- dostatečný prostor pro realizaci aktivit,
- zkvalitnění života klienta,
- zlepšit způsob života a tím snížit zdravotní rizika
- pomoc orientovat se v sociálním prostředí,
- poskytnutí vhodných podmínek pro řešení situace, ve které se nachází (ČAS, 2008).

Cílová skupina

Cílovou skupinou NZDM jsou děti a mládež, které:

Zažívají nepříznivé sociální situace:

- konfliktní společenské situace,
- obtížné životní události,
- omezující životní podmínky.

Jsou ve věkových skupinách:

- od 6 do 12 let,
- od 13 do 18 let,
- od 19 do 26 let.

Žijí nebo se pohybují v konkrétní lokalitě, kterou lze vymezit:

- sociálně,
- geograficky.

Vztahují se k nim další (doplňkové) charakteristiky:

- nemohou nebo nechtějí se zapojit do standardních volnočasových aktivit,
- vyhýbají se standardním formám institucionalizované pomoci a péče,
- dávají přednost neproduktivnímu trávení volného času,
- dávají přednost trávení volného času mimo rodinu či jinou sociální skupinu,
- mají životní styl, díky kterému se dostávají do konfliktů, který je ohrožující pro ně samé nebo jejich okolí,
- nepřicházejí s jasnou zakázkou nebo ji nedovedou či nechtějí definovat tak, jak to vyžadují jiné typy služeb (ČAS, 2008, 4).

Legislativa

Nízkoprahové kluby pro děti a mládež - § 62 108/2006 Sb.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením

nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.

Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (Zákon o sociálních službách, 2014, <http://portal.gov.cz/>).

Metody práce v NZDM

V NZDM a sociálních službách všeobecně se používá několik metod, které služba nabízí. Jsou to tzv. intervence, které vedou k zefektivnění práce s klientem. Každý klient musí mít svůj individuální plán, který se během práce s ním naplňuje. Níže uvedené informace jsem čerpala z Pojmosloví ČAS (2008, 6 – 8).

Poradenství – probíhá při rozhovoru, kdy se klient svěří se svými aktuálními problémy. Zaměstnanec zařízení by měl vyhodnotit situaci a poskytnout klientovi radu, která by vedla k vyřešení jeho potíží.

Situační intervence – jde o reflexi situace, která probíhá v zařízení mezi uživateli. Pracovník volí různé techniky, které vyvolají výchovný efekt.

Krizová intervence – probíhá formou pozorování a rozhovoru s uživatelem. Reakce pracovníka na krizovou situaci v životě klienta. Pracovník by měl zhodnotit psychický stav klienta a poskytnout mu pomoc při zvládnutí krize. Pokud není dostatečně kvalifikovaný, měl by klienta odkázat na odborníka.

Kontaktní práce – ze své praxe vím, že se jedná o nejčastěji využívanou metodu. Rozhovor v přirozeném prostředí uživatele. Cílem kontaktní práce je vytvoření dobrého vztahu mezi uživatelem a zaměstnancem. Pracovník by měl klientovi pomoci s upevňováním hranic, vyjadřováním svých potřeb a využíváním nabídky služeb. Díky vzájemné důvěře mohou společně pracovat na drobných individuálních plánech.

Informační servis – probíhá většinou ústní formou, ale může být doplněn i informacemi písemnými. Týká se několika témat a to instrumentálních (škola, rodina, vztahy), sociálně právních, zdraví (návykové látky, bezpečný sex) a jiných specifických témat.

Kontakt s institucemi ve prospěch uživatele – jedná se kontakt s jinými institucemi, které jsou zapojeny do ovlivňování života klienta. Kontakt může probíhat ústně, telefonicky, elektronickou či písemnou formou. Jednání by nemělo probíhat bez vědomí klienta.

Případová práce – jde o dlouhodobou individuální práci s klientem, která je časově ohraničená. V první fázi se s klientem sjedná dohoda, na čem by chtěl pracovat. Dále se vytvoří individuální plán, od kterého se vyvíjí následné kroky pro realizaci plánu. S případovou prací se pojí i vytvoření dokumentace, do které má klient právo nahlédnout. Během případové práce probíhá několik supervizí a intervizí o případu.

Zprostředkování dalších služeb – pomoc klientovi s navázáním na další služby. Jedná se o fyzický doprovod do návazných zařízení.

Skupinová práce – aktivita, která skupině rozvíjí psychosociální dovednosti.

Práce s blízkými osobami – kontakt s blízkými osobami uživatele. Jedná se o informační servis či poradenství, se kterým uživatel musí souhlasit.

Volnočasové aktivity – jedná se o několik druhů aktivit, které zaplňují volný čas klientů. Takové druhy aktivit jsou:

Jednoduché aktivity – jsou aktivity, které klient dělá z vlastní vůle. Pracovník klientovi pouze poskytuje vybavení či prostory (kreslení, poslech hudby, stolní hra atd.).

Složitější aktivity – uživatel provozuje tyto aktivity samostatně, pracovník mu může poskytnout pouze pomoc, aby je dělal smysluplně. Jsou vytvářené na základě potřeb uživatele. Je to např. výtvarná dílna, zkušebna pro kapelu atd.

Aktivity, které vymysleli sami klienti – pracovníci pomáhají uživatelům ve zlepšení organizačních schopností a jejich seberealizaci.

Aktivity sloužící ke zpestření – aktivity, které se nekonají běžně ale pouze párkrát do roka. Organizují je samotní pracovníci, ale uživatelé jim mohou pomáhat. Tyto akce se konají z důvodů propagace organizace a jsou to např. závody, koncerty, turnaje atd.

Dílny – realizují se s pracovníkem, který může být i externí. Konají se pravidelně i nepravidelně a uživatel je může dobrovolně navštěvovat.

Pobyt v zařízení – samotné pobývání uživatele v zařízení. Klient využívá možnosti základního zázemí, kde je mu poskytnuto bezpečí, sucho, teplo atd.

Doučování – může být buď dlouhodobé, nebo krátkodobé. Dlouhodobé by byla například příprava na reparát či větší zkoušku. Oproti krátkodobému doučování, kdy se například myslí pomoc s úkoly. Efektivnější doučování je individuální, avšak může probíhat i skupinově.

Preventivní, výchovné a pedagogické programy – jde o vytvoření specifických programů, které by měli působit preventivně a výchovně. Jsou zaměřeny na určitou cílovou skupinu. Programy mohou reagovat na aktuální dění v prostředí uživatelů (prevence braní návykových látek, prevence předčasného sexuálního styku, prevence gamblarství atd.). Programy probíhají ústně, přes nástěnky nebo letáky.

Příležitostné programy – probíhají formou besed, programů či pořadů.

Dlouhodobé programy – zahrnují nácvik a předávání znalostí či dovedností. Jedná se o strukturovaný program, který doprovází evaluace výsledků.

Aktivity, které se v NZDM nedělají, jsou: programy pro drogově závislé, komerční aktivity, kroužky, ideologicky zaměřené aktivity atd. (ČAS, 2008).

Průběh užívání služby

Dle Pojmosloví ČAS (2008, 8 – 11) užívání služby má 3 fáze:

Prvotní kontakt – myslí se tím úplně první jednání se zájemcem o službu. Pracovníci by měli zájemce seznámit s charakterem služby, cenou, anonymitou, pravidly (práva a povinnosti, vhodné chování, sankce za porušení, možnost stížností atd.), provozními věcmi (otevírací doba, seznámení s místem) a vedením dokumentace.

Uzavření smlouvy – dříve, než zájemce smlouvu schválí, měl by chtít navštěvovat zařízení a využívat jeho možnosti. Dále by měl souhlasit s pravidly a dalším plánováním. Měl by počítat s tím, že mu bude nabízeno poradenství,

vzdělávání a jiné činnosti. Dohoda o poskytnutí služby může být jak ústní, tak písemná, ale vždy musí obsahovat tyto náležitosti:

- označení smluvních stran,
- druh sociální služby,
- rozsah poskytování sociální služby,
- místo a čas poskytování sociální služby,
- výši úhrady za sociální služby,
- ujednání o dodržování vnitřních pravidel stanovených poskytovatelem pro poskytování sociálních služeb,
- výpovědní důvody a výpovědní lhůty,
- dobu platnosti smlouvy (ČAS, 2008, 9).

Ukončení užívání služby – je buď slovní, nebo písemné. Jsou tři možnosti ukončení:

Dohodou – klient s pomocí svého klíčového pracovníka dosáhl všech určených cílů. Klient již nepotřebuje využívat žádné další služby.

Ze strany uživatele – uživatel může mít několik důvodů k ukončení služeb. Z praxe vím, že většinou se tyto důvody pracovníci nedozví, protože uživatel prostě přestane klub navštěvovat. Jedním z důvodů může být například nespokojenost se službami, menší zájem o službu, nespokojenost s pracovníky klubu atd.

Ze strany pracovníka – nikdy nejde o rozhodnutí jediného pracovníka. Vždy by se měl pracovník dohodnout s ostatními členy zařízení a teprve společně vyhodnotit, zda je to vhodné řešení problému (ČAS, 2008).

Individuální plánování

Z praxe vím, že individuální plánování, je velký oříšek pro většinu provozoven. Ve všech sociálních službách by měl každý klient mít ze zákona svůj individuální plán (dále jen IP). Avšak spousta pracovníků stále tápe, jak tematiku IP uchopit. Na toto téma se několikrát ročně koná nepovinné školení pro pracovníky. Na školeních se pomáhá pracovníkům, aby dokázali IP vytvořit a společně s klientem na něm pracovat. Dále jsem čerpala z Pojmosloví ČAS (2008, 10).

Zájemce, který podepíše smlouvu (Dohoda o užívání služeb) v NZDM, souhlasí s tím, že se s ním bude pracovat a stane se klientem. Podepsáním smlouvy se klientovi stanoví klíčový pracovník, který s ním dále vytvoří:

- cíl, kterého chce službou dosáhnout,
- jednotlivé kroky k dosažení cílů,
- a termín, do kdy chtějí cíle realizovat.

Znamená to, že pracovníci tak mají možnost mluvit s uživatelem o jeho potřebách a zakázce. Ze zakázky by měl být jasný výstup = IP klienta. IP může být krátkodobý, dlouhodobý a může mít papírovou či elektronickou podobu. Záznam o IP se zakládá do klientovi složky, kam se zaznamenává i jeho průběh (ČAS, 2008).

Financování NZDM

Z výročních zpráv OS Bonanza jsem se dočetla, že NZDM financují:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) - dotace,
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) – dotace,
- Evropský sociální fond (ESF) – individuální projekty,
- krajský úřad - dotace,
- město či obec - dotace,
- úřad práce – dotace,
- sponzorské dary,
- vypsané projekty,
- a vlastní příjmy – benefice atd.

Členství České asociace streetwork

Ze stanov asociace se můžeme dočíst, že skupinovým členem ČAS každá právnická osoba (poskytovatel nízkoprahové sociální služby, dále jen poskytovatel), která splnila podmínky stanovené hodnocením kvality ČAS, a která se chce v souladu se stanovami ČAS, jejím posláním a zaměřením, aktivně podílet na její činnosti. O přijetí za člena ČAS rozhoduje Výkonný výbor ČAS souhlasem nadpoloviční většiny všech členů

výboru na základě písemné žádosti poskytovatele, která musí splňovat formální podmínky stanovené ČAS:

- Řádně vyplněná žádost o přijetí do ČAS.
- Projekt – plán realizace nízkoprahové sociální služby v aktuálním roce (např. žádost o poskytnutí finančních prostředků za státního rozpočtu na příslušné období).
- Závěrečná zpráva o realizaci programu a předcházející období (předcházející rok).
- Výroční zpráva organizace, v případě organizace s krátkou historií postačí průběžná či závěrečná zpráva projektu.
- Platné potvrzení o realizaci hodnotící kvality nízkoprahové sociální služby a jeho výsledku, který musí splňovat stanovenou úroveň kvality. Konkrétní minimální podobu výsledku opravňujícího k přijetí stanovuje Valná hromada ČAS.
- Platit členský příspěvek, jehož výši navrhuje Valná hromada.
- Výkonný výbor je povinen projednat žádost o členství v stanovených termínech, vždy na zasedání na konci prvního a třetího čtvrtletí. Výkonný výbor je povinen o svém rozhodnutí spravit žadatele písemně. Dále Výkonný výbor informuje o přijetí nových členů všechny stávající členy elektronickou poštou (Herzog, 2007, <http://streetwork.cz/>).

Zahraničí

Nenašla jsem žádný oficiální dokument o NZDM v zahraničí, proto jsem se zeptala na webových stránkách SteetWorku v sekci „Otázky a odpovědi“. Otázka zněla: *Dobrý den, chtěla bych se zeptat, jak jsou na tom NZDM v zahraničí?* Během několika dní se mi dostalo odpovědi od Heleny Kotové.

Odpověď není jednoduchá, protože z našich zkušeností můžeme říci, že v každé zemi jsou NZDM vnímány a provozovány trochu jinak. Je to dáno díky odlišným sociálním systémům, vnímání společnosti a tradic. Nejblíže českému pojetí jsou na Slovensku. Ale i v Německu a Rakousku bychom našli podobnost. Nakonec první začínající streetworkeré z České republiky se učili právě v Německu. Anglický

model je naopak odlišnější – je tam důraz na individuální práci a nedělají jí pracovníci NZDM, ale specialisté na case management. Obecně se dá říci, že v zahraničí je více odstupňovaná péče o klienty, protože je tam více personálních kapacit. Pracovníci NZDM nedělají vše (jako u nás), ale dělají hlavně kontaktní práci, vyhledávají a motivují klienty. Pokud klient situaci řešit chce, fungují jako doprovod, ale už to pak řeší další specializovaný pracovník (Kotová, 2014, <http://streetwork.cz/>).

2.4 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež s využitím koní

V České republice bylo v roce 2007 180 NZDM (uvedeno na stránkách <http://streetwork.cz/>), nyní je na stránkách MPSV zaregistrováno 273 nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, z toho je pouze jedno zařízení, které má jako svou hlavní součást koně. Ostatní NZDM za koni většinou dojíždějí buď do jezdeckých klubů, nebo do jiných neziskových organizací. NZDM, o kterém mluvím se, jmenuje Prevence s Bonanzou. Nachází se v malé obci zvané Vendolí. Obec je vzdálená necelých 10 km od města Svitavy. V následující kapitole se na toto zařízení zaměřím, abych mohla NZDM s koňmi a bez koní porovnat.

Je těžké říci, zda je podobné NZDM s využitím koní v zahraničí, pokud vezmu ohled na výše zmíněné pojmutí nízkoprahových zařízení v zahraničí. Podařilo se mi ale vyhledat diplomovou práci, kde autorka zmiňuje podobné zařízení v Irsku. Název práce je „Sociální a emocionální učení při koněm facilitovaném vzdělávacím programu u dětí se specifickými vzdělávacími potřebami v Irsku“. Autorka píše o neziskové organizaci Festina Lente, která zahrnuje:

- Studijní program v oblasti jezdeckví a chovatelství
- Výuku jízdy na koni (privátní a skupinové lekce, pony campy pro děti)
- Koněm facilitované vzdělávací programy (koněm asistované učení, koněm facilitovaný vzdělávací program a „supported helpers programme“)
- Terapeutické ježdění na koni
- Program pro pomocníky (Lufnerová, 2013, 37).

2.4.1 Bonanza

„Občanské sdružení Bonanza (dále jen OS Bonanza) je nezisková organizace, jejíž činnost a poslání je zaměřena na pomoc sociálně znevýhodněným nebo rizikovým dětem a jejich rodinám“ (OS Bonanza, 2012, 4). „S účinností od 1. 1. 2014 dochází ke zrušení o sdružování občanů (83/1990 Sb. „ZoSO“) a přesunu právní úpravy občanských sdružení (resp. spolků) do nového občanského zákoníku (89/2012 Sb. „NOZ““ (Forst, 2013, <http://obcanskyzakonik.justice.cz>).

OS Bonanza byla zaregistrována v roce 2004 a v roce 2005 byla zahájena její činnost. Organizace poskytuje dvě základní služby:

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež – celkem tři NZDM na Svitavsku:

- Prevence s Bonanzou – nízkoprahový klub s koňmi, který se nachází na statku ve Vendolí.
- Nízkoprahový klub Díra Svitavy – běžný NZDM se sídlem ve Svitavách.
- Nízkoprahový kluby Díra Moravská Třebová – také běžný klub, nacházející se v Moravské Třebové.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (dále jen SASRD) – v této službě se realizují dva projekty:

- Drž se na uzdě! – „Posláním sociální služby Drž se na uzdě! je pracovat s rodinami s dětmi, jejichž vývoj je v důsledku nepříznivých psychosociálních jevů ohrožen, a poskytovat jim a jejich rodinám odbornou pomoc a podporu tak, aby postupně došlo ke stabilizaci dítěte a rodinné situace“ (OS Bonanza, 2012, 7).
- Mentorská asistence – „Posláním projektu je pomoci žákům a žákyním svitavských základních škol zvládat jejich vzdělávací potíže, vést je k samostatnosti, motivovat děti k vyšším cílům a předcházet demotivaci a zklamání dětí, které nemají ve škole nejlepší výsledky“ (OS Bonanza, 2012, 40).

2.4.2 Prevence s Bonanzou

NZDM Prevence s Bonanzou byl vytvořen jako úplně první, ze všech služeb, které Bonanza nabízí. Klub vznikl na základě poptávky města Svitavy po primární a sekundární prevenci.

Posláním Prevence s Bonanzou je pomoc a podpora dětem a mládeži z Vendolí, Svitav a okolí, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci, rozvoj jejich osobnosti, samostatnosti a zodpovědnosti, a nabídka trávení volného času formou činností na statku, v přírodě, u koní (OS Bonanza, 2012, 16).

Na statku je otevřeno každý všední den od 13 hodin do 19 hodin. Jsou tam připravení tři zaměstnanci. Každý zaměstnanec je odborníkem na něco jiného:

Žena (20) – vystudovala pedagogiku, je velmi šikovná na ruční práce a různé dílny.

Žena (21) – vystudovala sociální práci, má vřelý přístup k dětem a stará se o administrativu.

Muž (62) – vystudoval zemědělství, stará se o technické zajištění provozu klubu.

Všichni mají dlouholeté zkušenosti s koňmi. Děti si tak mohou vybrat, kdo jim je nejbližší. Mají na výběr mladší i starší pracovníky, muže i ženy, což je dobré pro jejich výběr klíčových pracovníků.

Cílovou skupinou jsou „děti a mládež ve věku 8 – 26 let, které jsou nebo mohou být ohroženy společensky nežádoucími jevy nebo jsou nebo mohou být v obtížné životní situaci“ (Buchta, 2014, <http://osbonanza.cz/>).

Cíle

Podpora rozvoje a sociálních dovedností – sebevědomí, sebepojetí (zdravý sebeobraz), sebeovládání, koncentrace, kreativita, komunikace, spolupráce, respekt, odpovědnost, odolnost vůči stresu, asertivita, empatie, prosociální chování (pomoc druhým, slušné vystupování).

- Posílit a upevnit klientovi návyky zdravého životního stylu
- Vést klienta k formulaci a realizaci vlastních nápadů a aktivit
- Zvýšit informovanost klienta v tématech, která se ho týkají a zajímají ho
- Rozvíjet klientův vztah k přírodě a ekologické citění
- Pracovat na rozvoji skupinové dynamiky (Buchta, 2014, <http://osbonanza.cz/>).

Metody práce

Všechny metody práce s klienty jsou stejné jako v běžném NZDM, navíc jsou sociálně-terapeutické činnosti.

Léčebně pedagogicko-psychologické ježdění (dále jen LPPJ)

Pro vysvětlení pojmu jsem zvolila stručnou definici napsanou O. Müllerem, který jí vysvětlil takto: „Je způsob jízdy na koni nebo pouhý kontakt s ním. Má nezanedbatelný vliv na psychiku. Do této formy jsou odborným lékařem (psychologem, psychiatrem) zařazovaní klienti s poruchami chování, neurologickými obtížemi a mentální retardací“ (Müller, 2005, 3). Avšak k aktivitám v NZDM Prevence s Bonanzou se více hodí toto:

Metodika při pedagogicko-psychologickém ježdění je velice pestrá. Řídí se cílem terapie, fyzickými a psychickými předpoklady klientů, které jsou značně rozdílné. Velký důraz je kladen především na navázání kontaktu klientů s koňmi práci ve stáji. Kůň je klienty pozorován, hlazen, ošetřován, sedlán, klienti na koni cvičí, hrají hry, soutěží, jezdí v terénu. Vyžaduje se maximální samostatnost a spolupráce klientů při plnění úkolů (Vávrová, 1996, 281).

Zázemí Prevence s Bonanzou

Nejstarší historické předměty, které se na statku našly, pochází z 19. století. Avšak majitel Luboš Buchta si myslí, že je budova ještě starší. Statek je uzavřený ze všech stran, má čtvercový tvar a uvnitř je nádvoří. Zvenčí působí starobyle, pro realizaci aktivit Prevence s Bonanzou bylo nutné vnitřní prostory částečně zrekonstruovat.

Najdeme zde určitá místa, kam uživatelům NZDM není přístupno, z důvodů bezpečnosti. Jsou to různé sklady nářadí, půda a jiné. Nejvíce místa na statku zabírají koně, je jich devět a každý má svoji stáj.

NZDM nejvíce využívá klubovnu, ve které se nachází kachlová kamna na zatopení a vaření, kuchyňský kout, stoly a židle. V klubovně nechybí různé hry, výtvarné potřeby a jiné věci, které děti zabaví. Hned vedle je místnost, kde děti mohou spát při různých akcích pořádaných Bonanzou, ale pouze v letních měsících, není tu totiž topení. Je zde cca deset míst na spaní a k dispozici jsou i peřiny a polštáře. Vedle kuchyně je také koupelna, která je vybavená záchodem, sprchou i vanou. V těchto místnostech klienti tráví nejvíce času. Nově je dostavěné další patro nad stájemi, kde už je ústřední topení a může se tam přespávat i v zimě.

Jednu celou stranu statku tvoří stodola, která je využívána, když není příznivé počasí. Děti zde mohou hrát různé pohybové hry, ale nejvíce zde jezdí na koních. Stodola je osvětlená, což je dobré v zimních měsících, kdy je brzy tma. Klienti mají k dispozici kužely, kruhy a jiné věci, které mohou využít k aktivitám s koňmi. Děti často hrdě říkají: „Stodola? Ne, to je naše hala!“.

Ke statku patří ještě přilehlá zahrada o velikosti 6.705 m². Plocha je rozdělená na několik oddílů a většina je využívána k pasení koní. Na zbytku volného místa je jízdárna, kde můžeme najít drezurní obdélník a prostor na parkúr (zde jsou překážky a kavalety). Informace jsem čerpala z webu Bonanzou (<http://osbonanza.cz/>).

Akce nízkoprahového klubu Prevence s Bonanzou

Klub celoročně pořádá několik akcí, které jsou tradicí a každoročně se opakují. Lidé si na ně zvykli a těší se na další ročníky. Hlavní aktéři jsou klienti, kteří se rádi a aktivně účastní. Účast jim posiluje sebevědomí a pomáhá jim se zvládnutím nervozity. Akce jsem rozdělila podle ročních období:

Jaro – První kolo Hobby závodů

Léto – léto je obsazené prázdninovými pobyty pro děti do 15 let, Druhé kolo Hobby závodů

Podzim – Den otevřených dveří, Hubertova jízda

Zima – Příjezd Martina na bílém koni, Čertovský průvod

3 CÍLE PRÁCE

3.1 Hlavní cíl

Hlavním cílem mé práce je vymezit rozdíly mezi běžným NZDM a NZDM s využitím koní na Svitavsku.

3.2 Dílčí cíle

- Dílčí cíl I. Zjištění představ informantů o termínech nízkoprahovost a volný čas. A jejich propojení.
- Dílčí cíl II. Zjištění silných a slabých stránek nízkoprahových zařízení OS Bonanza.
- Dílčí cíl III. Zjištění metod, které by kluby mohly aplikovat.

4 METODIKA

Oblast výzkumného šetření

Empirická část v mé práci navazuje na teoretickou. Vztahuje se k cílům. Celé šetření je nastavené tak, aby se po jeho provedení a vyhodnocení dosáhlo určených cílů. Výzkumné šetření budu provádět s nynějších či bývalých pracovnících OS Bonanza. Pouze tito informanti mohou porovnávat běžná NZDM a NZDM s koňmi, protože s obojím mají zkušenosti.

Studie uskutečněné v minulosti

V minulosti se touto problematikou zabývali Bulíčková v diplomové práci Prevence a možná řešení delikvence dětí a mládeže, Řehounková v publikaci Místo nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v systému volnočasových aktivit a Vokál v diplomové práci na téma Analýza role nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v systému volnočasových aktivit. Výstupy některých studií zmiňuji v diskuzi.

Metody výzkumného šetření

Vzhledem k názvu své bakalářské práce a stanoveným cílům jsem vyhodnotila, že nejlepší metoda šetření bude kvalitativní výzkum.

Kvalitativní výzkum je dle profesora Volicera charakterizován tím, že se zaměřuje na to, jak jednotlivci a skupiny nahlízejí a interpretují svět. Studie se uskutečňuje v přirozeném prostředí. Výzkumník si buduje komplexní obraz. Počet účastníků je malý a neužívá se statistických metod, množství získaných informací je však velké (Hůlková, n.d., http://www.psychosom.cz/?page_id=523).

Informanti tedy nebudou omezeni volbou odpovědí. Díky kvalitativnímu výzkumu budu mít možnost zjistit co nejvíce informací k danému problému. Samotný výzkum proběhl formou rozhovorů, z kterých byly pořízeny audio-nahrávky, což mi umožnilo

přesnou kopii rozhovoru i s verbálními emocemi. Výhoda nahrávky je, možnost opakovaného poslechu záznamu kolikrát potřebuji.

Jako typ šetření zvolím akční výzkum, který se nejlépe shoduje s mými představami. Podle Hendla by se měl akční výzkum řídit třemi zásadami, které bych ráda splnila:

- Výzkumníci i zkoumaní mají rovnocenné postavení. Obě skupiny mají stejný podíl na vyhodnocování a interpretaci výsledků.
- Témata zkoumání jsou vztažena k praxi a mají emancipační charakter. Věda má za povinnost spolupracovat při řešení sociálních a politických problémů a poukazovat přitom coby „kritická věda“ na stávající společenské problémy.
- Proces výzkumu je procesem učení a změny. Výzkum a praxe mají jít ruku v ruce (Hendl, 2005, 138).

Pilotní studie

Otázky jsem chtěla rámcovat na hlavní cíl práce. Když jsem toto vzala v úvahu, zjistila jsem, že šetření musí být kvantitativní a otázky otevřené. Nejdříve jsem si musela určit, jak cíle dosáhnout. Potom jsem si předem vytipovala informanty, kteří by na šetření byli nejvhodnější. Z toho mi vyšlo, že je důležité, aby měly zkušenosti s oběma zařízeními. Dále jsem vytvořila pracovní formu otázek a otestovala jsem je na přátelích. Přátelé mi poskytli zpětnou vazbu. Díky ní jsem otázky přeformulovala tak, aby byly přehlednější a bylo jich méně. Po přepracování jsem stejným lidem dotazník předložila znovu a ti mi jej již schválili.

Výběr

Sobor informantů byl složen z nynějších či bývalých zaměstnanců OS Bonanza, kteří působí či působili v NZDM. Celkem jsem udělala rozhovor s šesti informanty, které jsem rozdělila do dvou skupin:

- Skupina běžná NZDM – 3 informanti.
- Skupina NZDM s koňmi – 3 informanti.

Z šesti informantů je šest žen a bohužel žádný muž. Všichni informanti jsou mladí lidé. Tím, že jsou rozděleni do dvou skupin, se od sebe liší svou působností. Avšak všichni mají zkušenosti s obojím typem zařízení. Přesto předpokládám, že odpovědi budou rozdílné. Dále uvádím tabulku č. 1, kde jsou základní údaje k informantům.

Tabulka 1. Informace o informantech

Označení informantů	Pohlaví/Věk	Vzdělání	Počet let v oboru	Skupina
1	Žena/28	Bc.	1,5 let	I.
2	Žena/26	Bc., Dis.	2,5 let	I.
3	Žena/25	maturitní	3 roky	I.
4	Žena/25	Mgr.	1 rok	II.
5	Žena/21	maturitní	1 rok	II.
6	Žena/20	maturitní	1,5 let	II.

Otázky

Otázky jsem se snažila uzpůsobit přímo na cíle výzkumného šetření. Hlavní cíl zahrnuje všechny otázky a hlavně otázku č. 6 (Jaké spatřujete rozdíly mezi běžnými NZDM a NZDM s využitím koní?). Dílčí cíle jsou rozvrstveny vždy do několika otázek.

Dílčí cíl č. I:

Otázka č. 1: Co pro Vás znamená termín nízkoprahovost?

Otázka č. 2: Co si myslíte o propojení volného času a NZDM?

Dílčí cíl č. II:

Otázka č. 3: Jaké jsou silné a slabé stránky NZDM, ve kterém jste působil/a, působíte?

Otázka č. 4: Jaké jsou silné a slabé stránky NZDM, ve kterém jste působil/a, působíte oproti tomu druhému?

Dílčí cíl č. III:

Otázka č. 5: Jaké metody byste mohl/a aplikovat ve svém klubu, které fungují v tom druhém a naopak?

Metody získávání dat

Sběr dat jsem vedla formou rozhovorů, které byly nahrávané. K nahrávání jsem od všech informantů získala pasivní souhlas, který stačil obou stranám. Všechny informantky souhlasily s přepisem rozhovorů, který uvádím v příloze. Také jsem účastníky informovala, že výzkumné šetření mohou kdykoli ukončit. Samozřejmostí šetření byla anonymita. Všechny účastníky jsem označila čísly (1 - 6).

„Kvalitativní výzkum znamená pro všechny účastníky dlouhodobější osobní vztah“ (Hendl, 2005, 156). V organizaci pracuji třetím rokem, se všemi informanty se znám poměrně dobře. Při šetření jsem proto zaujímal roli přítele nebo kolegy. O většině z nich bych mohla říci, že jsou moji přátelé, a proto rozhovory proběhly v přátelském duchu. Výhodou toho byla větší otevřenost účastníků. Zároveň to považuji i jako nevýhodu, protože informanti občas odbíhali od tématu. Otázky byly kladeny tak, aby se účastníci v klidu mohli připravit na citlivější a složitější otázky.

Procedury sběru dat

Se všemi informanty jsem udělala šetření formou rozhovoru. Místa, kde se budou rozhovory konat, jsem nechala na účastnících. Sama jsem nechtěla místo určovat, aby se informanti cítili pohodlně a uvolněně. Všichni si vybrali své pracoviště. Většina rozhovorů proběhla v dopoledních hodinách, než začala provozní doba klubů. U ostatních (bývalých pracovníků) OS Bonanza byl čas různý. Trvání bylo hodně odlišné (od 5 minut až po 40 minut). Do odpovědí jsem informantům nezasahovala a nechávala jsem je mluvit. Někteří byli otevření a sdílní, jiní stručnější. Přikládám to charakterovým rysům účastníků a jejich rozdílným přístupům. Rozhovory jsem nahrávala na mobilní telefon Samsung Galaxy Chat v aplikaci Záznamník. Nevýhodou zaznamenávání na mobilní telefon byla hrozba přerušení nahrávání z důvodů telefonního hovoru, či příchodu zprávy. Což se naštěstí nestalo. Záznamy byly uloženy ve formátu m4a, což je formát pro mobilní telefony. Provedení všech rozhovorů mi trvalo měsíc, kvůli časovému vytížení účastníků.

Analýza dat

Pro vyhodnocení části šetření, kde se ptám na silné a slabé stránky klubů, jsem se rozhodla vytvořit dvě SWOT analýzy. Jedna analýza bude vytvořena pro běžné zařízení (NZDM Díra) a druhá pro zařízení s využitím koní (NZDM Prevence s Bonanzou). Obě analýzy budou vycházet z rozhovorů s informanty.

Zkratka SWOT je odvozená od anglických názvů: Strengths (silné stránky), Weaknesses (slabé stránky), Opportunities (příležitosti), Threats (hrozby). Ty zároveň označují jednotlivé kvadranty matice (Čevelová, 2011, <http://cevelova.cz/>).

Při analýze bych ráda použila komparativní metodu. Tato metoda je snadno vyvratitelná, nelze jí použít jako vědecký důkaz. Avšak si myslím, že pro účely mého výzkumného šetření postačí. Přesto si myslím, že pro účel mé práce je dobře zvolená.

Komparace (srovnání) je jednou z nejpoužívanějších vědeckých metod práce. Umožňuje stanovit shody a rozdíly jevů či objektů. Při srovnání se zjišťuje shodné či rozdílné stránky různých předmětů, jevů, úkazů či ukazatelů. Srovnávací kritérium může být vymezeno věcně, prostorově nebo časově (Rozvoralová, 2011, 32).

Omezení studie

Výhody výzkumného šetření:

- otevřenost informantů,
- možná použitelnost v praxi,
- studium procesů,
- získání lepšího vhledu,
- porozumění teorii,
- pochopení přemýšlení kolegů.

Nevýhody výzkumného šetření:

- časově náročné,
- krátká praxe některých informantů,

- možné zamlčení informací,
- ovlivnění výzkumníkem (žádný pohled zvenčí),
- těžší vyhodnocování,
- získané informace nemusejí vést k cílům výzkumu.

5 VÝSLEDKY

Termín „nízkoprahovost“

V odpovědích informantů se často ve spojení se slovem „nízkoprahovost“ vyskytují slova *dostupnost, přístupnost, může přijít každý*. U informantů 2 a 4 se dále v odpovědi zmínili o *bariérách a překážkách*. Z jejich odpovědí vyplývá, že pro ně nízkoprahovost evokuje dobrou dostupnost pro klienty s co nejmenším počtem překážek. Tři informanti zdůraznili, že je služba bezplatná.

Dále se v odpovědích ukazují tvary slova *omezení*. Informant 1 – „... *omezení jsme pouze věkem...*“. Informant 4 – „*Nízkoprahovost je to, co neomezuje. Je to něco bez omezení věku, bez omezení rasy, barvy, národnosti, bez omezení sociální stránky, ve které ten člověk žije.*“. Informant 6 – „... *děti můžou docházet bezplatně, víceméně neomezeně...*“.

Volný čas a NZDM

V pěti odpovědích z šesti se vyskytují odpovědi, že volný čas má něco společného s nízkoprahovými zařízeními. Informant 1 – „*Volnočasové aktivity jsou pouze doplňující součástí klubu...*“. Informant 2 – „*Tam je velice úzký propojení... otevírací doba koresponduje s volným časem těch dětí...*“. Informant 3 – „*Klub je schopný děti aktivizovat, aby o svých činnostech ve volném čase více přemýšlely a naučily se čas trávit aktivně a smysluplně.*“. Informant 4 – „... *nízkopraháč a volnočasový aktivity se hodně prolínají... Nízkoprah je něco, kde můžu trávit ten svůj volnej čas.*“. Informant 5 – „*Volný čas a nízkopraháč se určitě propojuje. Děti tam mohou trávit ten svůj volný čas...*“. Jak můžeme vidět, někteří informanti se ve svém vnímání volného času v NZDM ztotožňují. Jiní zase vnímají nízkoprah jako „poslání“ klienty naučit, jak správně svůj volný čas trávit.

SWOT analýza

Níže zmíněné analýzy jsem vytvořila z rozhovorů s informanty. Nebylo těžké udělat výtah z rozhovorů a vytvořit analýzu SWOT. Analýzy jsou celkem dvě, jedna pro NZDM Prevence s Bonanzou a druhá pro NZDM Díra. Všechna data uvedená v tabulkách jsou citována z rozhovorů.

Tabulka 2. SWOT analýza NZDM Prevence s Bonanzou

<p>Silné stránky (Strengths)</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>velké prostory</i> (Informant 6)• <i>děti se učí pracovat</i> (Informant 5)• <i>prostředí a příroda</i> (Informant 6)• <i>zvířata</i> (Informant 5)• <i>zvíře...komunikační prostředek</i> (Informant 2)• <i>koně</i> (Informant 2)• <i>v blízkosti zvířat se děti snáze otevřou</i> (Informant 1)	<p>Slabé stránky (Weaknesses)</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>soukromí</i> (Informant 2)• <i>prostor na individuální pohovory</i> (Informant 2)• <i>komunikace mezi pracovníky</i> (Informant 5)• <i>dojíždění</i> (Informant 6)• <i>málo času</i> (Informant 6)• <i>málo koní</i> (Informant 6)
<p>Příležitosti (Opportunities)</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>přednášky a dílničky</i> (Informant 4)• <i>víc vzdělávacích aktivit</i> (Informant 5)• <i>víc dbát na pravidla</i> (Informant 6)	<p>Hrozby (Threats)</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>když je škaredě</i> (Informant 6)• <i>bezpečnost</i> (Informant 4)

Tabulka 3. SWOT analýza NZDM Díra

<p>Silné stránky (Strengths)</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>dostupnost</i> (Informant 3)• <i>fungující tým</i> (Informant 3)• <i>možnost se klientům individuálně věnovat</i> (Informant 1)• <i>více času na dílničky a povídání</i> (Informant 6)	<p>Slabé stránky (Weaknesses)</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>individuální plánování</i> (Informant 2)
<p>Příležitosti (Opportunities)</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>živýho tvora na klub</i> (Informant 2)• <i>větší účast na chodu klubu</i> (Informant 2)• <i>když je škaredě</i> (Informant 6)	<p>Hrozby (Threats)</p> <ul style="list-style-type: none">• <i>omezený rozpočet</i> (Informant 4)

Rozdíly mezi NZDM Díra a NZDM Prevence s Bonanzou

Tabulka 4. Informace od informantů

NZDM Díra (běžný)	Rozdíly	NZDM Prevence s Bonanzou (s využitím koní)
<ul style="list-style-type: none"> • „...možnost se klientům individuálně věnovat...“ • „...pracovníci musí motivovat...“ • „...klienti do klubu chodí a mnohdy netuší, co by chtěli dělat...“ • „...děcka to maj poměrně blízko...“ • „...dobrá dostupnost...“ • „...uzavřenej prostor...“ • „... když je škaredě, tak je tam právě dost lidí...“ • „... nemusíte mít strach, že dítě udupe kůň...“ • „...těžší se zabavením dětí...“ • „...více času na různé dílničky a povídání...“ 	<p style="text-align: center;">Motivace klientů</p> <p style="text-align: center;">Činnosti v zařízení</p> <p style="text-align: center;">Dostupnost</p> <p style="text-align: center;">Bezpečnost</p> <p style="text-align: center;">Počasí</p> <p style="text-align: center;">Časový prostor</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „...více zaměřené na práci kolem koní...“ • „Děti tam chodí především proto, aby se svezly na koni.“ • „Klienti mají ale jasnou motivaci...“ • „...mají tam tu náplň práce už předem danou...“ • „... není prostor na jiný věci...“ • „... soukromí tam kolikrát není.“ • „... klientům prospívá, když se učí starat o zvíře.“ • „... s koňmi mají jednodušší zaujmout klienty...“ • „... na tom statku se musí mnohem víc dbát na bezpečnost...“ • „... větší možnost nějakýho zranění dítěte.“ • „... ty děti se dají lépe zabavit.“ • „... jasnější programy.“ • „... dílničky a povídání, na které na statku zbývá po ježdění méně času.“ • „... koně...“ • „... náplň práce.“ • „... dojíždění.“

Vytvořila jsem tabulku, která se skládá ze tří sloupců. V prvním sloupečku jsou informace zjištěné z rozhovorů s informanty z běžného zařízení (NZDM Díra), ve třetím sloupečku jsem uvedla informace od informantů ze zařízení s využitím koní (NZDM Prevence s Bonanzou). Dále jsem použila metodu komparace a vytvořila jsem další sloupec vprostřed, kam jsem vypsala rozdíly, které se v sloupečcích shodují.

Rozdíly, které vplynuly z tabulky:

- Motivace klientů

Z rozhovorů vplynulo, že pracovníci v NZDM Díra mají mnohem těžší motivovat klienty. „*V uvozovkách v normálním nízkoprahu musí pracovníci klienty motivovat a hledat u nich to, co by je mohlo bavit...*“ (Informant 1). Stejný informant uvedl o Pravenci s Bonanzou, že „*Myslím si, že v nízkoprahu s koňmi je to více zaměřené na práci kolem koní a na statku. Klienti mají ale jasnou motivaci, proč tam chodí.*“. Tři informanti se dotkli tématu zabavení klientů, které sem také patří. Z odpovědí vplyvá, že Prevence s Bonanzou má jednodušší zaujmout klienty. „*... v normálním nízkopraháči to mají mnohem těžší se zabavením dětí...*“ (Informant 6). „*V nízkoprahu s koňmi mají jednodušší zaujmout klienty*“ (Informant 3). „*... u nás je to tak, že tam ty děti se dají lépe zabavit*“ (Informant 5).

- Náplň činností v zařízeních

Pozorování naproti tomu představuje snahu zjistit, co se skutečně děje. Schopnost pozorovat se – tak jako schopnost vést rozhovor – užívá i při každodenních činnostech. V kvalitativním výzkumu jde o její promyšlené používání. Přitom nejde jen o vizuální, ale často i o sluchové, čichové a pocitové vjemy. Pozorování nám také pomáhá doplnit naši zprávu o popis prostředí; např. vybavení školy, úřadu; (Hendl, 2005,191).

Pro upřesnění nejdříve uvedu, jak probíhá běžný den na statku (analyzovala jsem ho metodou pozorování):

Jak jsem již zmiňovala výše, provozní doba klubu je každý všední den od 13 hod. do 19 hod. Klub je otevřený každý den pro celou cílovou skupinu, tzn., že sem každý den mohou přijít starší i mladší klienti. Časem se ukázalo, že je to výhoda, protože ti starší mohou pomoci mladším dětem (nejen při práci).

Děti přicházejí do zařízení kolem druhé hodiny. Pokud mají prázdniny, přicházejí už v jednu. Po příchodu jdou do klubovny, kde chvíli posedí a povídají si s pracovníky klubu. Cca kolem půl třetí se chodí vyčistit stáje. Čištění stájí zahrnuje přetřídění slámy a hnoje a následné vyvezení hnoje na vlečku. Dále se koním musí podestlat čistá sláma. Každý kůň dostane přiděl sena a čistou vodu. Na konec se zamete celý dvůr a práce je hotová. Děti se při práci naučí komunikovat s ostatními, spolupracovat a manuální zručnost. Pracovníci se naopak během práce s klienty dozvědí spoustu věcí, které by jim jen tak neřekly.

Po práci se jdou všichni do klubovny posilnit svačinou a popř. zahrát hry, malovat nebo se jinak zabavit. Po pauze se mohou rozhodnout, jestli chtějí jít ke koním nebo dělat jinou tematickou aktivitu, která je zrovna ten den na programu.

Pokud se rozhodnou jít ke koním:

Ti klienti, kteří se rozhodnou jít ke koním si přivedou koně z výběhu. Pracovníci koně rozdělí podle počtu dětí. Často vychází více dětí na jednoho koně. Každý si svého koně uváže bezpečnostním uzlem a pečlivě ho vyčistí. „Nasedlají“ si koně a přestrojí se do jezdeckého. Nejdůležitější je bezpečnost, proto každý klient do 18 let musí mít helmu. Když jsou klienti připravení, vyvedou koně ven ze stáje, nasednou a jdou buď ven do terénu, nebo na jízdárnu. V terénu je s nimi vždy osoba starší 18 let. Na jízdárnu chodí spíše méně zkušené děti, které se s koněm postupně sblížují. Ale nemusí to být pravidlo, chodí sem i děti, které už své jezdecké schopnosti pouze zdokonalují. Pokud se nejde přímo jezdit, mohou si koně vzít pouze na vodítko ven na procházku nebo na práci ze země. Po LPPJ koně přivedou domů a znovu je vyčistí.

Pokud se rozhodnou pro jiné aktivity:

NZDM Prevence s Bonanzou není pouze jezdecký klub, proto se klienti mohou rozhodnout, zda chtějí jít jezdit. Pokud nechtějí, vždy se jim někdo věnuje. Pokud není připravený jiný program, mohou si říct, co by rádi dělali. Pracovníci jim mohou poskytnout mnoho podnětů pro zabavení. Několikrát týdně jim připravují program. Každý týden se dělají „dílničky“, ve kterých si klienti mohou zdarma něco vyrobit. Dále dělají povídání na různá témata (rodina, koně, přátelství, komunikace atd.), turnaje v hrách, ale také různé soutěže s koňmi a tematické dny.

Občas se stane, že chtějí jít ke koním, ale i na připravený program. Potom je možnost, že se prostřídají s jiným klientem na koni a přijdou na program. Takže mají možnost stihnout obojí.

V šest večer se všichni koně přivedou domů. Potom klienti s pracovníky nakrmí všechny zvířata, které jsou na statku a připraví se na odjezd domů.

Při rozhovorech vyplynulo, že náplň práce v Prevenci s Bonanzou je předem daná, oproti Díře. „... klienti do klubu chodí a mnohdy netuší, co by chtěli dělat...“ (Informant 1). „... mají ty koně a mají tam tu náplň práce předem danou...“ (Informant 2). „V nízkoprahu s koňmi mají jednodušší zaujmout klienty, aktivity tam mají z větší části předem dané tím, že tam mají koně.“ (Informant 3). „... jsou tam jasnější programy.“ (Informant 5).

Dále v odpovědích zmiňují, že v Prevenci s Bonanzou klienti více pracují. „... v nízkoprahu s koňmi je to více zaměřené na práci kolem koní...“ (Informant 1). „Tam je to hodně pracovní, ale to myslím v pozitivním slova smyslu“ (Informant 2). „... máme hodně zvířat a děti se učí pracovat kolem živých tvorů“ (Informant 5).

- Dostupnost zařízení

„... jsme uprostřed sídliště, kde to mají ty děcka poměrně blízko...“ (Informant 2). „Silná stránka našeho klubu je dobře fungující tým, dobrá dostupnost pro klienty...“ (Informant 3). „Slabé stránky jsou rozhodně v dojíždění, jinde to mají děti v místě...“ (Informant 6). NZDM Díra Svitavy se nachází na sídlišti ve Svitavách, NZDM Díra Moravská Třebová je poblíž centra. NZDM Prevence s Bonanzou je ve Vednolí, což je vesnice poblíž Svitav a klienti tam musí dojíždět.

- Bezpečnost

„Pak v běžném nízkopraháči nemusíte mít strach, že dítě udupe kůň, nemusíte mít strach, že se napíchne na vidle nebo že se něco stane takhle hodně nebezpečného...“ (Informant 4). „Na statku si myslím, že jsou slabé stránky občasná horší domluva mezi zaměstnanci, velká rizikovost...“ (Informant 6). „... větší možnost nějakýho zranění dítěte“ (Informant 5).

- Počasí

„... ve chvíli, kdy na statku prší a nemůže se s těma koňma moc pracovat a není prostor pro to, aby se jelo ven a nějakým způsobem se tam fungovalo. Tak v tom nízkopraháči to docela frčí, když je škaredě, tak je tam právě dost lidí a funguje to tak, jak má“ (Informant 4).

- Časový prostor

„... vidí, že se tam budou zejména starat o ty koně a budou tam s nimi. Tak je to hodně pozitivní stránka, ale zároveň i negativní stránka. Protože potom tam není prostor na jiný věci...“ (Informant 2). „koně tam zaberou hodně času...“ (Informant 4). „Na statku si myslím, že jsou slabé stránky občasná horší domluva mezi zaměstnanci, velká rizikovost, dojíždění a občas málo času...“ (Informant 6).

*„Tak ohromnej rozdíl **koně**...“ (Informant 4).*

Další rozdíly

Při své práci jsem mohla být přítomna ve všech nízkoprahových zařízeních Bonanzy během jejich běžného provozu. Proto zmíním rozdíly, které jsem metodou pozorování analyzovala. Dimenze pozorování byly skryté, zúčastněné, a nestrukturované. Ostatní informace jsou z interních zdrojů Bonanzy.

Kvalifikace pracovníků – pracovníci v NZDM Prevence s Bonanzou musí mít stejné vzdělání jako ostatní pracovníci klubů. Navíc by však měli umět pracovat s koňmi. Výhodou je jezdecká licence, trenérská licence či jiná zkouška v jezdeckví.

Provozní doba – provozní dobu si každý klub určuje sám. Jediné, v čem vidím rozdíl oproti jiným klubům je, že Prevence s Bonanzou má stejnou provozní dobu i o prázdninách. Nemění ji proto, aby nenarušili režim koním.

Cílová skupina – věk cílové skupiny si každý klub určuje sám. Prevence s Bonanzou má nejnižší věkovou hranici osm let. Je to kvůli bezpečnosti. Také provoz kzařízení nerozlišuje pro mladší a starší klienty, ale mohou chodit všichni dohromady. Což v běžných zařízeních nebývá. „Cílovka“ se také může lišit dle zájmů klientů. Do Prevence s Bonanzou chodí často děti, které zajímají zvířata. Naopak v běžných klubech zvířata nebývají a děti tam chodí za jinými zajímavými aktivitami.

Bezplatnost – běžné NZDM fungují bezplatně. Pokud se zájemce o službu v Prevenci s Bonanzou stane uživatelem a chce být členem jezdeckého klubu, platí tak 200 Kč měsíčně. Pro srovnání, v jiných jezdeckých klubech se platí 200 Kč za hodinu jízdy na koni.

Rozdíly zaznamenané v tabulkách z interních zdrojů OS Bonanza:

Tabulka 5. Počet klientů

	Počet klientů						Celkem
	Do 15 let			Nad 15 let			
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	
NK Díra Svitavy	72	86	158	23	7	30	188
Prevence s Bonanzou	11	50	61	5	35	40	101

Z výše uvedené tabulky si můžeme všimnout několika rozdílů. První rozdíl je, že NK Díra má více klientů, než Prevence s Bonanzou. Přisuzuji to dostupnosti obou klubů. Další rozdíl je, že v Prevenci s Bonanzou je daleko více žen, než mužů. Je typické, že koně více zajímají dívky.

Tabulka 6. Podpůrná činnost - Sociálně terapeutické činnosti (počet výkonů)

	Sociálně terapeutické činnosti						
	Do 15 let			Nad 15 let			Celkem
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	
NK Díra Svitavy	16	61	77	7	3	10	87
Prevence s Bonanzou	105	1136	1241	126	270	396	1637

V tabulce 6 je znázorněný výrazný rozdíl mezi čísly. Takto velký rozdíl je z toho důvodu, že v Prevenci s Bonanzou dělají sociálně terapeutické služby (léčebně pedagogicko - psychologické ježdění) téměř každý den. NK Díra nemá stejné možnosti, jako Prevence.

6 DISKUZE

Nejdříve jsem zjistila, zda se shodují názory na „nízkoprahovost“ informantů a jaký na tento termín mají názor. Zjistila jsem, že je pro ně důležité, že klient může přijít kdokoli a není nijak extra omezován. Dále mě zajímal názor na volný čas v rámci NZDM. Interesovalo mě to z důvodu, že jsem již jeden výzkum četla, kde už byly analyzované výsledky na toto téma = výzkum od Mgr. Kateřiny Řehouňkové s názvem „Místo nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v systému volnočasových aktivit“. Autorka v něm uvedla, že „Volnočasové aktivity jsou v NZDM prostředkem ke společnému zážitku, díky kterému lze snadněji navázat kontakt s klientem...“ (Řehouňková, 11, 2005). Toto například od mých informantů vůbec nezaznělo.

Další výzkum na podobné téma provedl Mgr. Jiří Vokál ve své diplomové práci, který provázděl dotazníkovou formu. Dotazník nazval „Anonymní dotazník k problematice využití volného času dětí a mládeže“. Tento dotazník směřoval pro klienty NZDM Díra Svitavy. Zabýval se vyplněním volného času informantů. Bylo jich celkem 20 a uvedl, že „... 15 klientů věnuje pravidelné volnočasové činnosti v rámci NZDM Díra, z čehož 12 těchto klientů se věnuje i zájmové činnosti v rámci jiných volnočasových zařízení pro děti a mládež...“ (Vokál, 2011, 61). I další nalezené výzkumy byly zaměřené na klienty NZDM. Tereza Bulíčková uvádí ve své diplomové práci kazuistiku klientů a přihlíží i k aspektu trávení volného času klientů, usuzují tedy, že volný čas je velmi důležitý a je součástí všech NZDM, ať už více či méně. Překvapilo mě, že někteří informanti reagovali negativně na propojení volného času a jiní měli jasno a uvedli, že zařízení s volným časem úzce souvisí.

„Kazuistika se zaměřuje na podrobný popis případu s vysvětlením problému a pokusem o generalizaci informace“ (Hůlková, n.d., http://www.psychosom.cz/?page_id=523).

Většina informantů zmínila, že pracovníci v NZDM Díra mají těžší motivaci a zabavování klientů. Ale nikdo nemluvil o tom, že pracovníci v NZDM Prevence s Bonanzou mají mnohem fyzicky namáhavější práci, což mě velmi překvapilo. Dále jsem nečekala, že pouze informanti, kteří jsou z Prevence s Bonanzou, hovořili o

bezpečnosti klientů. Vede mě to k uvědomění si rozdílného přemýšlení informantů, při pohledu na jednu věc, podle typu zařízení.

Na další otázky (silné, slabé stránky NZDM, metody) jsem využila SWOT analýzu, která mi dobře obsáhla všechno, co mě zajímalo a mohla jsem si to zařadit, kam bylo třeba. Věřím, že z výsledků mohu udělat výstup pro organizaci Bonanza, protože z analýz vystoupilo několik příležitostí, které by pracovníci Bonanzy mohli využít. Tak stejně ale vyvstaly hrozby, kterých je třeba se vyvarovat.

7 ZÁVĚRY

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou v České republice poměrně novou a zatím ještě neprobádanou záležitostí. Občas bylo složitější sehnat potřebné materiály. Na druhou stranu to považuji za výhodu, protože je zde ještě spousta věcí, které lze objevovat. Zpracování této práce pro mě bylo přínosem především z pozice mé profese. V průběhu mi vyvstávaly různé nejasnosti v daném tématu a díky jejich odkrývání se mi podařilo do problematiky více zabřednout.

V teoretické části jsem se zaměřila na NZDM z velmi širokého hlediska. Nejdříve jsem se zajímala o volný čas všeobecně a následně jsem zahrнула i propojení s NZDM. Dále jsem považovala za důležité zmínit kapitolu sociální práce, ze které jsem plynule navázala na NZDM všeobecně. Od všeobecných definicí NZDM jsem přešla k NZDM s využitím koní, tedy NZDM Prevence s Bonanzou. Nejvíce nápomocný mi byl web streetworku a MPSV. Zpracování teoretické části mi pomohlo tématu více porozumět a podívat se na ně i z jiného, nežli praktického hlediska.

Hlavním cílem této práce bylo zjistit rozdíl mezi běžným NZDM a NZDM s využitím koní na Svitavsku. Vzhledem k tomu, že jsem svou práci vyčlenila na Svitavský region, zaměřila jsem se na organizaci OS Bonanza, ve které pracuji. Abych hlavního cíle dosáhla, vytvořila jsem výzkumné šetření, kde jsem se na tuto problematiku zaměřila. Šetření jsem provedla s bývalými či nynějšími zaměstnanci organizace. Do šetření jsem zahrнула i dílčí cíle a to pojem „nízkoprahovost“, propojení NZDM s volným časem a také silné a slabé stánky zařízeních.

Hlavního cíle se mi podařilo dosáhnout na základě rozhovorů a pozorování. Dílčí cíle byly dosažené pouze z části. Výsledky dílčích cílů byly vytvořené z rozhovorů s informanty, které nesplnily moje očekávání. Avšak očekávání a výsledky se mohou často lišit, proto jsem ráda za zajímavou zkušenost.

8 SOUHRN

Cílem této bakalářské práce je zjistit rozdíly mezi běžnými nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež a nízkoprahy s využitím koní na Svitavsku. Konkrétně se zaměřuje na NZDM Prevence s Bonanzou. Práce ze začátku pojímá tematiku ze široka. Obecněji se tedy zabývá volným časem, sociální prací a sociálními službami. Všechny tyto kapitoly obsahují definice pojmů.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou sociální služby, které pracují s klienty ve věku 8 až 26 let, kteří se nacházejí v obtížné životní situaci nebo jsou určitým způsobem ohroženi. Jedná se o ambulantní či terénní službu.

Více do hloubky je probraná kapitola „Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež“, která je dále rozšířená na konkrétní zařízení s koňmi. Tato kapitola je hlavní částí práce. Je zde k nalezení definice nízkoprahů a jejich historie, jaké jsou možnosti personálního zajištění, jaké mají cíle a poslání, cílovou skupinu, jak jsou financované a nechybí ani legislativa, podle které se nízkoprahy řídí. Z praxe je v práci zmíněno několik metod, které se při práci s klienty uplatňují. Dále je uvedeno, jak probíhá samotná služba a individuální plánování.

9 SUMMARY

The aim of this bachelor thesis was to find differences between common drop-in centres (low-threshold facilities for children and youth) and facilities in which horses are used in the Svltavy region. Specifically, it focuses on LFCY Prevention with Bonanza. First of all, the paper looks into the matter from a broader aspect. Generally, it looks at free time activities, social work and social services. Each of these chapters gives an index of key words and their meanings.

Youth drop-in centres (LFCY's) provide social services to clients from 8 to 26 years of age who find themselves in a difficult situation or are vulnerable for certain reasons. Services are provided on the spot as well as outside the facility.

The chapter entitled Drop-in facilities for children and youth goes into more detail and, on top of that, covers specific facilities in which horses are used. This is the chief section of the paper. It provides a definition of low-threshold facilities and outlines their history, shows possibilities for the staff, discusses their targets and missions, the target group, their funding as well as appropriate legislation governing these facilities. The paper mentions methods used in work with clients. It also describes the provision of a service in practice and individual planning.

10 REFERENČNÍ SEZNAM

10.1 Literatura

Buchtová, L. & Buchta, H. (2012). *Výroční zpráva: Občanského sdružení BONANZA*. 7(1), 4 – 20.

Bulíčková, T. (2011). *Prevence a možná delikvence dětí a mládeže*. Pardubice: Univerzita Pardubice.

Čechlovský, J. (2005). *Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (volnočasová aktivita nebo sociální služba?)*. Diplomová práce, Univerzita Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Hradec Králové.

Česká asociace streetwork. (2006). *Procedurální standardy kvality sociálních služeb – Část: Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež*. Praha: Author.

Fröml, K. (2002). *Kompendium psaní a publikování v kinantropologii*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Havrdová, Z. (2008). Definice sociální práce. *Sociální práce: odborná revue pro sociální práci*. 8(2), 35 - 36.

Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Hodaň, B. & Dohnal, T. (2005). *Rekreologie*. Olomouc: Hanex.

Hofbauer, B. (2004). *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál.

Jankovský, J. (2003). *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton.

Kontaktní práce 2010: antologie textů České asociace streetwork. (2010). Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork.

Matoušek, O. (2001). *Základy sociální práce*. Praha: Portál.

Müller, O. (2005). *Terapie ve speciální pedagogice: teorie a metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Pávková, J. (2002). *Pedagogika volného času*. Praha: Portál.

Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. (2008). Praha: Česká asociace streetwork.

Průcha, J., Mareš, J. & Walterová, E. (1995). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.

Široký, J. (2011). *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. Brno: Computer Press.

Vávrová, E. (1996). *Povídání o hipoterapii*. Vyškov: Piafa.

Vokál, J. (2011). *Analýza role nízkoprahových zařízení v interakci dnešní mládeže ve vztahu k využití volného času*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha s. r. o.

10.2 Internetové odkazy

Anonymus (2011). Metodologie vědy, vědecké metody a metodika práce. *Vědecké metody*. Retrieved 15. 3. 2014 from the World Wide Web: <http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fknihy.cpress.cz%2F%3Fp%3Dactions%26action%3Ddownload%2Ffile%26value%3Dfiles%26id%3D108056&ei=3W44U-aBDsK0hAeMioDABg&usq=AFQjCNFzSkUHeVXvWa3ju7Dx78e07Rgi8g&sig2=InwsNGDORMNS1H5cq3ijew&bvm=bv.63808443,d.Yms>

Čevelová, M. (2011). Homepage. *SWOT analýza*. Retrieved 16. 3. 2014 from the World Wide Web: <http://www.cevelova.cz/proc-swot-analyza/>

Hůlková, M. (n.d.). Psychosom. *Kvalitativní výzkum – vhodný nástroj pro výzkum v psychosomatice – zpráva o semináři*. Retrieved 4. 3. 2014 from the World Wide Web: http://www.psychosom.cz/?page_id=523

Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2005). *Sociální služby*. Retrieved 8. 1. 2014 from the World Wide Web: <http://www.mpsv.cz/cs/9>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2014). *Registr poskytovatelů sociálních služeb*. Retrieved 15. 3. 2014 from the World Wide Web: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1395740759562_1

Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2014). *Sociální služby – poskytovatelé a dostupnost*. Retrieved 4. 3. 2014 from the World Wide Web: <http://www.mpsv.cz/cs/9#sspd>

Portál veřejné správy. (2014). *Vyhledávání v zákonech*. Retrieved 13. 2. 2014 from the World Wide Web: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=108~2F2006&part=&name=&rpp=15#seznam>

Nový občanský zákoník. (2013). *"Transformace" občanských sdružení na spolky dle nového občanského zákoníku*. Retrieved 15. 2. 2014 from the World Wide Web: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/transformace-obcanskyh-sdruzeni-na-spolky-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku/>

Občanské sdružení Bonanza. (2014). *Nízkoprahový klub Prevence s Bonanzou*. Retrieved 17. 2. 2014 from the World Wide Web: <http://www.osbonanza.cz/index.php/features/menu/o-projektu-55>

Občanské sdružení Bonanza. (2014). *O nás*. Retrieved 17. 2. 2014 from the World Wide Web: <http://www.osbonanza.cz/index.php/about-joomla/domu>

Sociální podnikání. (2010). *Historie sociálního podnikání a sociální práce*. Retrieved 9. 1. 2014 from the World Wide Web: <http://socpo.vsp.cz/vzdelavaci-moduly/historie-socialniho-podnikani-a-socialni-prace/>

StreetWork. (2005). *Místo nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v systému volnočasových aktivit*. Retrieved 8. 1. 2014 from the World Wide Web: http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=187&site=cs

StreetWork. (2006). *Kdo je streetworker?* Retrieved 8. 2. 2014 from the World Wide Web: http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=751&site=cs

StreetWork. (2006). *Kořeny vzniku NZDM v České republice*. Retrieved 9. 2. 2014 from the World Wide Web: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Uzivatel/Plocha/Bakal%C3%A1%C5%99ka/>

StreetWork%20%20Ko%C5%99eny%20vzniku%20NZDM%20v%20%C4%8Cesk%C3%A9%20republice.htm

StreetWork. (2007). *Otázky a odpovědi*. Retrieved 4. 3. 2014 from the World Wide Web: http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=category&id=26

Živá paměť. (2007). *Ministerstvo akceptuje dobrovolníky v sociálních službách*. Retrieved 3. 1. 2014 from the World Wide Web: <http://www.zivapamet.cz/index.php?id=585>

11 TABULKY

Tabulka 1. Informace o informantech

Tabulka 2. SWOT analýza NZDM Prevence s Bonanzou

Tabulka 3. SWOT analýza NZDM Díra

Tabulka 4. Informace od informantů

Tabulka 5. Počet klientů

Tabulka 6. Podpůrná činnost – Sociálně terapeutické činnosti (počet výkonů)

12 SEZNAM ZKRATEK

ČAS – Česká asociace streetwork

ESF – Evropský sociální fond

LPPJ – Léčebně pedagogicko-psychologické ježdění

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NoZ – Nový občanská zákoník

NZDM – nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

OS – občanské sdružení

SASRD – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Sb. – sbírky

SWOT – Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats

VOŠ – vyšší odborná škola

VŠ – vysoká škola

ZoSO – Zákon o Sdružování občanů

13 PŘÍLOHY

13.1 Otázky k výzkumnému šetření

Otázka č. 1: Co pro Vás znamená termín nízkoprahovost?

Otázka č. 2: Co si myslíte o propojení volného času a NZDM?

Otázka č. 3: Jaké jsou silné a slabé stránky NZDM, ve kterém jste působil/a, působíte?

Otázka č. 4: Jaké jsou silné a slabé stránky NZDM, ve kterém jste působil/a, působíte oproti tomu druhému?

Otázka č. 5: Jaké metody byste mohl/a aplikovat ve svém klubu, které fungují v tom druhém a naopak?

Otázka č. 6: Jaké spatřujete rozdíly mezi běžným NZDM a NZDM s využitím koní?

13.2 Rozhovory s informanty

Informant 1

Odpověď na otázku č. 1: „Nízkoprahový se rovná dostupný. Je to sociální služba dostupná všem, zdarma, omezení jsme pouze věkem od osmi do dvaceti let.“

Odpověď na otázku č. 2: „Volnočasové aktivity jsou pouze doplňující součástí klubu, na prvním místě je řešení problému a těžkých životních situací u klientů. Co se týče volnočasových aktivit, tak učíme klienty trávit jejich volný čas vhodným a bezpečným způsobem. Ukazujeme jim širokou škálu možností, jak můžou trávit svůj čas, a to nejen sezením u počítače.“

Odpověď na otázku č. 3: „Silná stránka je snadná dostupnost, příjemné prostředí v klubu a profesionální tým sociálních pracovníků. Slabá stránka je poloha mezi dvěma policejními stanicemi a pobočka Střediska výchovné péče ve stejné budově.“

Odpověď na otázku č. 4: „Můj subjektivní názor je, že si myslím, že v uvozovkách v normálním nízkoprahu máme možnost se klientům více individuálně věnovat, jejich starostem, tomu, co je trápí, rozvíjet jejich návyky a dovednosti. Naopak nám někdy trvá opravdu dlouhou dobu, než zjistíme, co klienty baví nebo co je trápí. Myslím si, že všeobecně v blízkosti zvířat se děti snáze otevřou. A co se týče sankcí, nemáme na děti takové páky, jako na statku. Děti tam chodí především proto, aby se svezly na koni. Při porušování pravidel je jim toto zakázáno a to je samo o sobě velká motivace pro děti, aby pravidla dodržovaly.“

Odpověď na otázku č. 5: „Tato otázka se mi těžko odpovídá, když přesně nevím, jaké metody uplatňují na statku.“

Odpověď na otázku č. 6: „Myslím si, že v nízkoprahu s koňmi je to více zaměřené na práci kolem koní a na statku. Klienti mají ale jasnou motivaci, proč tam chodí. V uvozovkách v normálním nízkoprahu musí pracovníci klienty motivovat a hledat u nich to, co by je mohlo bavit, protože klienti do klubu chodí a mnohdy netuší, co by chtěli dělat, rozvíjet, v čem se zlepšovat.“

Informant 2

Odpověď na otázku č. 1: „Nízkoprahovost, tak první, co mě evokuje, že to je vlastně sociální služba a je to určitá služba s co nejméně nějakými bariérami pro naše klienty. A v nízkoprahovosti se mi líbí, že jde vsříc právě těm dětem, takže je v odpoledních hodinách, je zadarmo, je bez rasových, etnických, náboženských a celkově jakýchkoli jiných předsudků. Je to i hodně specifická služba, je ojedinělá a pořád i hledající se, jak jí uchopit, protože to na jednu stranu evokuje i anarchii tý služby a na druhou stranu je to taky hodně ohraničený, protože je to sociální služba, takže musí být zaznamenaný i určitý výkony a je to daný standardama sociální kvality služeb. Takže je to pro mě ještě pořád taková velká záhada, ale fandím tý službě.“

Odpověď na otázku č. 2: „Tam je velice úzký propojení, protože v podstatě už jak jsem avizovala, tak tady ta otevírací doba koresponduje s volným časem těch dětí, protože máme otevřeno od jedny do šesti, kdy vesměs většina těch dětí končí kolem té jedny, druhý hodiny a můžou být venku cirka do těch šesti, sedmi hodin. Takže je to velice úzce propojené už jenom z tohoto důvodu, že nás mohou navštívit kdykoliv ve svém volném

čase dále, že zde tráví ten svůj volný čas bezpečným způsobem, v uvozovkách, v chráněném prostředí. Protože oni ten svůj volný čas můžou trávit buď doma. A pro většinu dětí trávení volného času doma odpoledne nemusí být až tak chráněné, protože rodiče jsou třeba v práci a podobně. Nebo ten svůj volný čas můžou trávit na kroužkách, kde to je ale hodně organizovaná forma trávení volného času a hodně specifická a je to hlavně jenom dvakrát týdně cirká jenom jedna hodina. A nebo, v podstatě, jenom venku, což je taky určitý způsob trávení volného času, ale to je nechráněný. Takže tady je to bezpečný trávení volného času a hlavně je to možnost určitý nějaký volby, jak chce trávit ten svůj volný čas a má tady i soustu výchovných podtextů, kdy oni si toho sami ani nejsou vědomi, tím, že na ně působíme my a jsme tady v rámci jejich volného času, tak na ně můžeme i výchovně působit a nějakým způsobem je ovlivňovat.“

Odpověď na otázku č. 3: „Nejsilnější stránka je ta nízkoprahovost. To, že je to dostupný finančně, je to dostupný časově, je to dostupný, co se týče anonymity, je to dostupný i lokalitou. A když budu konkrétní na naše zařízení, tak tím, že jsme uprostřed sídliště, kde to mají ty děcka poměrně blízko, takže je to takhle vlastně dostupný. Takže tou dostupností je to vlastně dostupný a velký pozitivum tady těch služeb. A u nás konkrétně velké pozitivum koresponduje s tím, co jsem říkala. Možná, co bych vypíchla tak to, že jsme v prostorách školy, to má svý pozitiva i negativa a já v tom vidím pozitivum i tím, že můžeme spolupracovat s ředitelkou, metodickou prevence. Takže si myslím, že v tom nakontaktování naší organizace je to, že i ta spolupráce je se školou. Hodně slabá stránka služeb je individuální plánování a za mě si myslím, že je to hodně slabá stránka i tady u nás. Celkově nízkoprahový kluby se v individuální plánování hledají. Na jakýmkoli školení ti každý nízkopraháč řekne, že to má jinak uchopený, aby to splnil, ale kolikrát se s tím ani nestotožňují a přitom si myslím, tady to individuální plánování v globálu funguje. S děčkama na něčem pracujeme, zlepšujeme jejich kvality, zlepšujeme jejich životní situaci, rozvíjíme jejich dovednosti. Máme tady zdárné příklady dosti klientů, i když pro někoho to není nic velkého, tak že třeba už jenom to, že se učí zdravit, učí se chodit nakupovat, učí se poprosit, učí se slušnému chování. Takže si myslím, že tady individuální plánování svým způsobem funguje, ale v praxi. Ne v papírový formulce klient, pracovník, plán, cíle plánu, zpětná vazba, vyhodnocení plánu a podobně. Vidím v tom velký problém, protože sami dospělí lidé nevědí, v čem mají problém a neumí si přiznat, že mají nějaký problém natož děti, který mají problém s vyjadřovacíma schopnostma. Takže individuální plánování je za mě ta slabá stránka.“

Odpoověď na otázku č. 4: „*Já si myslím, že rozdíl jsou hlavně ty koně, ta pracovní terapie nebo náplň práce. To může být zároveň pozitivní i negativní stránka. Já to cítím tak, že když tam mají ty koně a mají tam tu náplň práce předem už danou, kdy oni jdou na ten klub a vidí, že se tam budou zejména starat o ty koně a budou tam s nimi. Tak je to hodně pozitivní stránka, ale zároveň i negativní stránka. Protože potom není prostor na jiný věci, takže já v tom vidím pozitivní stránku celkově, zvířata. To je si myslím základ výchovy vztah ke zvířatům, vztah k přírodě, vztah k práci, jak se postarat o živýho tvora, respekt k živýmu tvorovi. V tomhle vidím velkej potenciál a to my tady nemáme a mohli bychom se o tom inspirovat. A negativum je to, že oni tam mají danou aktivitu a nenaskytne se prostor na individuální pohovory nebo na řešení jiného tématu nebo i to soukromí tam kolikrát není. Tam to nemůže být tak, že by si dítě chtělo pokecat a mít jen pro sebe pracovníka, protože tam na to není prostor.*“

Odpoověď na otázku č. 5: „*Aplikovala bych živýho tvora na klub a pozitivní pracovní náplně, větší účast na chodu klubu, ať už od úklidu nebo výzdoba. I když to už děláme, dala bych tomu větší pravidelnost, třeba první den v měsíci mít uklízení, takže tohle bych u nás změnila, protože vím, že na statku je to takový hodně pracovní. A potom teda živýho tvora na klub, aby se ho učily děti respektovat. Protože jsem úplně v šoku z toho, jak se děcka ke zvířatům chovaj a myslí si o morčeti, že je to třeba králík. Ale hlavně je to dobrej komunikační prostředek a z toho bysme mohli my čerpat.*“

Odpoověď na otázku č. 6: „*Zásadní rozdíl je náplň činnosti na statku. Tam je to hodně pracovní, ale to myslím v pozitivním slova smyslu.*“

Informant 3

Odpoověď na otázku č. 1: „*Nízkoprahovost pro mě znamená přístupnost, respekt, dobrovolnost a anonymita.*“

Odpoověď na otázku č. 2: „*Nízkoprahový klub je dobrá volba pro děti a mládež, kteří neumí nebo nemůžou svůj volný čas aktivně trávit. Klub je schopný tyhle děti aktivizovat, aby o svých činnostech ve volném čase víc přemýšleli a naučili se čas trávit aktivně a smysluplně.*“

Odpověď na otázku č. 3: *„Silná stránka našeho klubu je dobře fungující tým, dobrá dostupnost pro klienty a také možnost klientů podílet se aktivně na chodu klubu. A slabá je určitě poloha a stav budovy. Poloha ve městě, mezi městskou a stání policií, to podle mě není moc dobré. Také je nevýhoda, že pracovníci jsou pouze ženy. Myslím, že pro část klientů by byl pracovník lepším vzorem.“*

Odpověď na otázku č. 4: *„Co se týká v porovnání k našim klubům, tak je to určitě fungování mě a (jméno kolegyně) jako skvěle fungujícího týmu, z toho plyne naše pohoda a klidná atmosféra v klubu. A slabou stránku vidím hlavně v té poloze klubu.“*

Odpověď na otázku č. 5: *„Příliš dobře tuto práci neznám, abych si mohla přesně vybrat konkrétní aktivity. Ale myslím, že klientům prospívá, když se učí starat o zvíře. Myslím, že se tím učí povinnostem a péči a zároveň posilují své sebevědomí.“*

Odpověď na otázku č. 6: *„V nízkoprahu s koňmi mají jednodušší zaujmout klienty, aktivity tam mají z větší části dané tím, že tam mají koně. A pro děti je to velké lákadlo.“*

Informant 4

Odpověď na otázku č. 1: *„Nízkoprahovost je to, co neomezuje. Je to něco bez omezení věku, bez omezení rasy, barvy, národnosti, bez omezení sociální stránky, ve které ten člověk žije. Je to něco kam může každé, když chce, když má zájem. A nemusí lítat po venku a kouřit trávu s kamarádama, ale může zajít sem a může se cítit bezpečně.“*

Odpověď na otázku č. 2: *„Mám na to takovej názor, že nízkopraháč a volnočasový aktivity se hodně prolínají, kdežto ty volnočasový aktivity jsou takový v důsledku specifitější. Volnočasová aktivita je výplň volného času a můžu si ji vybrat. To samý s nízkopraháčem, ale v tom nízkopraháči si asi nezahraju tenis nebo se v něm nebudou nějak zlepšovat a nebudu mít žádný cíl. Nízkoprah je něco, kde můžu trávit ten svůj volnej čas.“*

Odpověď na otázku č. 3: *„Silné stránky, protože jsem působila v nízkopraháči s koňmi, tak jedna z těch silných stránek je ten kontakt s těmi koňmi a i činnost sociálně pedagogické činnosti. Popovídat si s těma pracovníkama, něco nového se naučit. Bylo tam i spousta akcí, které nebyly zaměřené jenom na ty koně, takže to nebylo jenom zaměřené na koně. Nevýhody byly, že všude chybí peníze a to byla ta nejslabší stránka.“*

Přesto si myslím, že klienti a lidi, který ten klub navštěvovali neměli možnost to tak pocítit.“

Odpověď na otázku č. 4: „V Díře jsou silný stránky především (jméno pracovnice NZDM Díra ve Svitavách), protože má všechno hodně dobře rozplánované. Má takovou svojí vizi, jak by to mělo vypadat a snaží se do toho dát opravdu všechno, pracuje, i když nemá. A měla by za to dostat motivační ohodnocení, nemyslím finanční. Tou svojí činností vytvořila dobré prostředí, kde se děti mohou realizovat. A minus je omezenej rozpočet. Jinak běžnej klub má nevýhodu to, že tam nemá koně. Protože ty koně tam zaberou hodně času a je tam ta specifikace jasná více méně. Kdežto ten pracovník v tom běžném klubu má náročnější práci v tom, že si musí sestavovat ty plány, musí vymýšlet ty aktivity, musí hodně hledat a zaměřovat se na věci, aby se neopakovali nebo věci, o který byl zájem, aby zase začly dávat do programu, který vymyslí. To si myslím, že je nevýhoda v tom běžným nízkopraháči oproti nízkopraháči u koní. Co zas je výhoda, tak že to je asi spíš v tom prostředí, že vlastně ten nízkoprah běžnej je pořád na stejným místě, je to uzavřenej prostor, nějakým způsobem ohraničenej, krytej. Takže ve chvíli, kdy na statku prší a nemůže se s těma koňma moc pracovat a není prostor pro to, aby se jelo ven a nějakým způsobem se tam fungovalo. Tak v tom nízkopraháči to docela frčí, když je škaředě, tak je tam právě dost lidí a funguje to tak, jak má. A aktivity zaměřený na nějaký to zlepšování můžou jít.“

Odpověď na otázku č. 5: „Rozhodně ta tvůrčí práce, dílničky nebo přednášky. Určitě se to dá začlenit v obou nízkoprahách, protože jsme dělali přednášky o sexuálním životě nebo přednášky o drogách nebo naopak i se zaměřením na přírodu, tak ty by se mohly dělat v obouch. Potom právě ty dílny, když přijedete na statek, tak je tam spousta materiálů, se kterými by se dalo tvořit a rozvíjet manuální zručnost, tak to by se taky dalo v běžným nízkoprahu. Pak samozřejmě různý povídání, vykládání, nějaký besedy nebo doučko a tak, to se dá u obou.“

Odpověď na otázku č. 6: „Tak ohromnej rozdíl koně a ohromnej rozdíl v prostředí. Protože u koní jste to pořád venku na čerstvým vzduchu. V nízkopraháči jste pořád takový zavřený, ale taky to má svoje plusy. Tak to je jeden velkej rozdíl. Pak v běžným nízkopraháči nemusíte mít strach, že to dítě udupe kůň, nemusíte mít strach, že se napíchne na vidle nebo že se něco stane takhle hodně nebezpečnýho, protože tam na tom statku se musí mnohem víc dbát na bezpečnost a musí se mít trošku přehled, kde se

ty děti pohybují. Musí tam vládnout víc řád a pravidla. Myslím si, že pravidla jsou jasný v obou, ale na tom statku je to přísnější, protože tam se může přijít k úrazu.“

Informant 5

Odpověď na otázku č. 1: „Nízkoprahovost, že tam může přijít víceméně každý, kdo chce.“

Odpověď na otázku č. 2: „Volný čas a nízkopraháč se určitě propojuje. Děti tam mohou trávit svůj volný čas, je to pro ně dobrý. Lepší než aby běhaly někde na ulicích a dělaly výtržnosti.“

Odpověď na otázku č. 3: „Silná stránka jsou si myslím ty zvířata a skvělý děcka, který zařadí mezi sebe každého. Slabá stránka je někdy tak trochu komunikace mezi kolegy.“

Odpověď na otázku č. 4: „U nás je lepší, že tam máme hodně zvířat a děti se učí pracovat kolem živých tvorů. A slabá stránka je asi větší možnost nějakého zranění dítěte.“

Odpověď na otázku č. 5: „Myslím, že je potřeba co nejdříve brát dítě do přírody. A naopak u nás bych chtěla víc vzdělávacích aktivit.“

Odpověď na otázku č. 6: „No, tak u nás je to tak, že tam ty děti se dají lépe zabavit. Tím, že tam dost pracují a jsou tam jasnější programy.“

Informant 6

Odpověď na otázku č. 1: „Nízkoprahovost pro mě znamená, že děti můžou docházet bezplatně, víceméně neomezeně a můžou dělat, co je baví v rámci určitých pravidel.“

Odpověď na otázku č. 2: „Myslím, že je to pro děti rozhodně lepší než se courat někde po venku, najdou si nové kamarády, užijou si spoustu legrace a někdy se i třeba něčemu novému naučí.“

Odpověď na otázku č. 3: „Na statku si myslím, že jsou slabé stránky občasná horší domluva mezi zaměstnanci, velká rizikovitost, dojíždění a občas málo času a koní. A silné stránky jsou skvělé děti a domluva mezi nimi, příjemné prostředí a příroda, zvířata a tak.“

Odpověď na otázku č. 4: *„Slabé stránky jsou rozhodně v dojíždění, jinde to mají děti v místě a silné jsou asi zvířata a velké prostory.“*

Odpověď na otázku č. 5: *„Na statku by bylo dobré víc dbát na pravidla ohledně nádobi a uklízení věcí na statku, nejde to tolik kontrolovat jako jinde.“*

Odpověď na otázku č. 6: *„Koně jsou rozhodně velké lákadlo, ale hodně dětí by rádo jen koně a koně a na ostatní aktivity jako hry a dílničky se moc netváří. Myslím, že v normálních nízkopraháčích to mají holky rozhodně mnohem těžší se zabavením dětí, protože někoho baví to a někoho zase ne a tak dále. Ale zas mají více času na různé dílničky a povídání, na které na statku zbývá po ježdění méně času.“*

13.3 Fotografie

Obrázek 1. Nízkoprahový klub Díra Svitavy

Obrázek 2. NZDM Prevence s Bonanzou – dílny

Obrázek 3. NK Díra Svitavy – Battle Rap 2010

Obrázek 4. NZDM Prevence s Bonanzou – spolupráce klientů

Obrázek 5. NZDM Prevence s Bonanzou - LPPJ

Obrázek 6. Den otevřených dveří 2012

Obrázek 7. Hobby závody 2013

Obrázek 8. Čištění

Obrázek 9. Vodění a cvičení klientů